

... ušće Soče...
nicu, koju je Bog odredio (Ita-
liji). Da te granice govori se i
razumije vaš jezik: preko te
granice nemate prava.

MAZZINI U KNJIZI
»DOVERI DELL'UOMO«

... i put prolazim kroz
mali slovenski grad. Ovi Slove-
nci nas ne vole. Oni vjeruju
da smo mi ovdje samo prolaz-
no...
MUSSOLINI O KOBARIDU
U SVOM »RATNOM
DNEVNIKU«

GLASILO SAVEZA JUGOSLAVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

»ISTRA« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu
u Samostanskoj ulici broj 16. II. — Broj čekovnog računa 36.789.

Pretplata: Za cijelu godinu 50 Din; za pol godine 25 Din; za inozemstvo dvostruko.
Za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku.

Novi duh

Svi mi danas osjećamo, da se je čitava naša emigracija počela doista buditi, da se je počela formirati u jednu homogenu idejnu i organizovanu zajednicu. U našim se redovima osjeća jedan novi duh. Na putu smo, da postanemo ono, što nismo uspjeli da postanemo kroz prošlih desetak godina.

Ne ćemo kazati, da nije među emigrantima bilo i ranije zanosa i pokušaja, da se nešto stvori, a i grupacija ima već od najranijih poslijeratnih godina, ali izgleda, da je tek veliki val bjegstva i emigracije u posljednje dvije godine imao odlučnog utjecaja na raspoloženje čitave naše emigracije, pa i na redove onih, koji su zarobljenu zemlju ostavili već prvih godina poslije rata. Novi emigranti, koji dolaze donose u naše redove duh, kojim provejava danas naša zarobljena domovina, oni donose raspoloženje borbenosti i svu čistoću ideala, nenatrunjenog ničim, nepokolebanog nikakvim razočaranjem, nego naprotiv očeličenog u stradanjima, iskušanog u borbi.

Kad bismo danas išli da tražimo tajnu našeg nemira i motive našoj velikoj volji, da iz amorfne mase, što smo do sada bili, stvorimo živ element aktivnosti, mi analizom ne bi došli do drugih zaključaka nego do ovih:

Gortanova tragedija, mučeništvo četvorice na Bazovici uzgibalo je u glavnom u posljednje vrijeme u našu našu ponekad i uspanu osjećajnost, razbilo je led apatičnosti i ustalasalo našim instinktima, a oni, koji su do posljednjih svojih snaga stajali na udaru, postaju kvas, neopaženi, ali učinkoviti kvas naše zajednice. To je rodilo misao o Savezu emigranata, to je djelovalo i na pomladjenje naših pojedinih lokalnih organizacija, u tome je trag inicijative za neke daljnje organizacione akcije, kao što je, naprimjer, inicijativa za jednu široku organizaciju naših studenata, inicijativa za formiranje jedne naše opće učiteljske organizacije, inicijativa za grupaciju intelektualaca i umjetnika, — što će se sve nadamo se, u najskorije vrijeme ostvariti. A to je indirektno djelovalo i na reforme, koje su nastale u našem listu.

Da, i na naš list djelovao je novi duh u redovima naše emigracije i ništa drugo. Potrebe, životne potrebe našega naroda u Istri, Trstu, Goričkoj i ostalim zarobljenim krajevima, to jest u današnjoj Julijskoj Krajini, rukovodile su one, koji su proveli reorganizaciju »Istre«. Samo novi duh aktivnosti, živog idealizma i političkog realizma, koji je zavladao u svim našim emigrantskim krugovima, bio je mjerodavan kod tih promjena. »Istru« je trebalo pomladiti, ona se je morala prilagoditi duhu onih, kojima je namijenjena, jer bi inače njezina ekzistenca bila suvišan i mizeran luksuz. Sad se čine naponi, da se ono, što je začetano u novom programu provede, što prije, što vidnije i što uspješnije.

Mi vjerujemo u uspjeh naše akcije, jer se u našim težnjama ne odačujemo ni malo od mišljenja ogromne većine emigranata, jer nastojimo, a i dalje ćemo uvijek sve više nastojati, da držimo pred očima interese općenitosti, koje uvijek stavljamo iznad pojedinačnih interesa i ambicija.

Istra i Dobrila

Dva sveta, tijesno vezana imena

Za desetak dana, 13. o. m. j. navršit će se 50 godišnjica smrti biskupa Dobrile. Obično u ovakvim prigodama zajedno s uspomenom ličnosti slavi se i ostvarenje njihovih napornih nastojanja. I u Istri pred ratom išli su događaji tako, da smo se mogli opravdano nadati, da će ova jubilara godina Dobriline smrti biti u znaku ostvarenja one ideje i rada, kojeg je biskup sa svojim malobrojnim saradnicima inaugurirao tamo pred osamdeset godina. Nadošli su međutim događaji, koji su značili prekid jednog uspješnog narodnog posla. Sve ono što je Dobrila započeo, a njegovi nasljednici nastavili, danas se uništava. Hoće da se zatru i posljednji tragovi narodnosti, koju je Dobrila počeo buditi. Poslijeratni došljaci nisu se zaustavili samo kod upropaštanja kulturnog djela, koje je gradilo nekoliko naših generacija, nego su zadržali i u živi narod.

Vrijeme, u koje pada pedeseta obljetnica smrti biskupa Dobrile, teško je za nas ovdje i naš narod u Istri. I zato će nam dan 13. januara biti u znaku takvih prilika. Našem narodu pod Italijom oduzeta je svaka mogućnost, da toga dana manifestira na vidljivi način. Mi ovdje možemo učiniti, ali ipak svi osjećamo, da Dobrilina obljetnica ne će za nas u emigraciji biti onakav doživljaj, kakav bi bio da smo kod svojih kuća. Izvjesno, proslava Dobriline smrti imat će za nas posebno značenje, — posebno već zato jer smo u emigraciji, — ali ipak znamo da ona ne može biti onakva kakvu bismo mi željeli. Ta proslava bila bi tek onda potpuna, kad bi mogao kod nje da sudjeluje čitav narod u Istri. —

Kako su današnje prilike daleko od toga! Od svega onoga, što smo nekada posjedovali na narodnom i kulturnom polju, ne posjedujemo ništa drugo do голу dušu našega naroda i jednu poraznu statistiku nepravda koje su mu nanesene i koje se danomice nanose.

Uza sve to ova obljetnica ne će proći nezapažena ni kod našeg naroda u Istri. Lišen svake mogućnosti, da tome dade neki vanjski znak, on će tu obljetnicu doživjeti kao intiman doživljaj. A to će biti dosta da mu ulije nove snage danas, kad je već nastala borba za goli život. U vrijeme kada naš narod ne posjeduje ništa, ne može iz njegove žive svijesti biti izbrisano sjećanje, da je nekada nešto posjedovao i da to u prvom redu duguje biskupu Dobrili.

Kadgod se sjećamo istarske prošlosti iskrсну pred nama mnoge naše veće ličnosti. Kao prva i najjača ukazuje nam se ličnost biskupa Dobrile u svojoj elementarnoj veličini. U Dobrili gledamo potencirane sve one dobre crte istarskog karaktera. On je doduše za se često govorio da posjeduje više loših nego dobrih crta ističući naročito, da je tvrdoglav. Nije to međutim bila tvrdoglavost, nego tvrdokornost, kojom je Dobrila kao mali dječak pješačio preko Učke u Karlovac. Tom tvrdokornošću uspinjao se na stazi života od bistrog seljačkog djeteta do biskupa i narodnog buditelja. Jedino toj neobičnoj energiji imamo zahvaliti da smo uopće imali Dobrilu. Kad se u Karlovcu pojavila kuga, morao je i on zajedno sa svim strancima ostaviti

grad. Noseći na ramenu čitavo svoje imanje uputio se pješke put Istre. Došao je samo do Rijeke. Dalje nije mogao, jer ga nijesu pustili, kad su doznali odakle dolazi. U momentu, kad rijetko koji ne bi očajavao, odlučuje mladi Dobrila da se povрати u Karlovac. Kad je već dospio u grad, dugo je morao moliti, da mu se smiluju i da ga ne tjeraju ponovo. Sam je Dobrila znao reći, da se ne bi bio više vraćao u Karlovac da je onda mogao kući. Za historiju istarskog preporeda taj je momenat bio od presudne važnosti. Vraćanje Dobrilino iz Rijeke u Karlovac ima za nas značenje puta u Meku ili onog što je za Srbe bio bijeg prosvjetitelja Dositeja iz manastirskih zidina u svijet. Da toga nije bilo, ne bi naša narodna stvar u Istri bila pošla onako ispravnim putem i naročito ne onako ubrzano. Tom je linijom, koja se sastojala u potpunom oslonu na narod, prvi pošao biskup Dobrila i na taj način pokazao je svim narodnim vodama, koji su iza njega došli, put kojim moraju ići. Danas vrlo dobro znamo da je naš narodni pokret crpao najveću snagu iz one tijesne povezanosti naroda i njegovih prvaka. Potpuni oslon na istarske seljačke mase bila je u Istri, da tako kažemo, politika s tradicijom. Bila je to i jedina politika. Začetnik ovakve politike i tradicije bio je biskup Dobrila.

Naš je narod u Istri u ono vrijeme imao samo Dobrilu, koji mu je bio moćan zaštitnik i čija su vrata bila za nj uvijek otvorena. Rado je biskup zalazio među narod, da se s njime porazgovori. Već samo to, što je istarski seljak imao na tako visokom erkvenom položaju čovjeka, koji je potekao iz njegova staleža i koji je govorio njegovim jezikom, podizalo je u našem čovjeka osjećaj vlastite vrijednosti. Za našeg seljaka, koji odavna nije čuo svoju riječ iz ustiju jednog visokog gospodina, značilo je to veliko moralno uporište. Kad ne bi bio Dobrila učinio ništa više od toga, on bi ipak imao svoje značenje u budenju našeg čovjeka u Istri. Prvi uvjet za napredak jest svijest o vlastitom pravu na život. Da je do te svijesti bio došao i naš narod u Istri, zasluga je naših prvih u buditelja, a među njima u prvom redu Dobrile.

Ljubav prema seljaku ispunjala je Dobrili čitav život. Ipak nije to bila neka slijepa ljubav, nego razumska. Kao pravi realist uvidao je i dobre crte našeg narodnog karaktera, ali i one slabe. On je na njih otvoreno ukazivao žigoseći ih. Ponekad pričinilo mu se, da je naš narod toliko zaostao i zagrezao u porocima da je očajavao. To je bilo samo na čas, da se poslije toga opet daje tvrdokorno na posao duboko uvjeren, da i istarski narod zaslužuje bolju sudbinu. Sam je doživio da su stvari počele kretati na bolje.

Dobrila i njegovi pomagači utrljali su put po kojem se kasnije u narodnom budenju išlo sve brže i lakše. Kad je naša narodna pobjeda ulazila u konačnu fazu, nadošlo je vrijeme u kojem se hoće uništiti sve ono, što se tamo od Dobrile počelo graditi. Jedno je međutim što je Dobrila izgrađivao za trajnije vrijeme, a to je duša našeg čovjeka u Istri koja će ostati i onda, kad sve vanjsko bude pogazeno i uništeno.

M. R.

Spinčič i Slovenci

Na drugom mjestu javljamo, da je g. prof. Vjekoslav Spinčič, dne 26. decembra u Kastvu proslavio dijamantnom misom šezdesetgodišnjicu svog misnikovanja, a donasmo i kratak opis te proslave. To je jedan doista rijedak jubilej, a pogotovo iskače taj jubilej zato, jer je vezan uz ime Spinčičevo, uz ime najodličnijeg i najzaslužnijeg živog Istranina, uz ime jedne ličnosti eminentno historijskih dimenzija, uz ime, koje će ući u naš nacionalni istarski Pantheon i sjati narodu za putokaz uz imena Dobrile, Vitezića, Mandića i Laginje.

Na ovako uskom, ograničenom prostoru jednog novinskog članka, bilo bi doista teško, gotovo nemoguće iznijeti i u bljedim crtama značenje Spinčičeve ličnosti u narodnom i političkom životu Istre. To značenje doći će do punog izražaja tek onda, kad se nadje netko, ko će na sebe preuzeti veliku zadaću, da napiše prvo sintetičko djelo o istarskom preporedu. Spinčičev život, to je život pun zasluga, pun borbi i pobjeda, pun napora i truda, ali i sjajnih uspjeha i velikih rezultata u korist naroda. Dobro je jednom Viktor Car Emin rekao: »Spinčič je bio vjetar — Istra mu je bila more. I digao je velike valove. U tim valovima zadušila se mnoga zloba, mnoga nepravda. Ali narod ne zaboravlja. Da živimo u vrijeme narodnih gušlara, deseterci bi odjekivali danas imenom Spinčičevim.«

Nije mu bilo na žalost dano, da u svojoj visokoj starosti doživi, ono, što je bilo na putu ostvarenja. On je svršetkom rata doživio težak udarac, jer su se prilike razvile drugačije nego što je on zamišljao, nego što je narod u Istri sanjao i nego što je bilo naravno da se razviju. I proslava njegove osamdesetgodišnjice i ova dijamantna misa prošle su s tragom tuge. I kruna Spinčičevog javnog života, njegovo prvo predsjedovanje i otvaranje prvog jugoslavenskog parlamenta u Beogradu, bilo je u znaku radosti ogorčene suzom izazvanom mišlju na našu veliku tragediju. Ali uza sve zlo i sve udarce, koje je Spinčič kao narodni vođa doživio, uza svu tugu, koju on osjeća u ovim svečanim momentima, mi ne možemo, a da se ne divimo njegovom velikom optimizmu, njegovom nadanju u bolje dane, njegovom vjerovanju u divovsku duševnu snagu našeg naroda.

Pred Božić, na prolazu iz Beograda, gdje je učestvovao u skupštinskom radu najaktivnije, zanosom iz svojih mladih godina, g. prof. Spin-

čie zaustavio se je atko vrijeme u Zagrebu i tom prilikom imali smo prilike da s njim razgovaramo. I ako prilično zamoren parlamentarnim radom i putovanjem, koje je doista prenaporno za njegove visoke godine, prof. Spinčić pružio je vanredno svjež izgled. Bilo mu je vanredno žao, što nam za list nemože dati članka, jer je poslom i previše zauzet. U razgovoru je izrazio svoje veliko zadovoljstvo što se je list »Istra« reorganizirao, što je naš list postao glasnikom Saveza emigranata i izrazio je mišljenje da je naša emigracija u istinu na putu, da postane važan činilac u našem nacionalnom i političkom životu. List će, po mišljenju prof. Spinčića, postati pokretač i inicijator u emigrantskim akcijama. Prof. Spinčić je bio u detalje informiran o namjerama i idejama ljudi oko lista. Bio je naročito obrađivan, što list postaje zajedničko glasilo za Hrvate i Srbe, te za Slovence. Ovo stvaranje zajedničkog fronta uvjetovano je prilikama i potrebama, ali i osjećajem, da samo u znaku jedinstva možemo pobjediti.

I u prošlosti, kad se je narod u Istri dizao, kad se je organizirao u političku zajednicu, Hrvati i Slovenci uvijek su zajedno nastupali, među njima nije nikada bilo razmirica, svadje i dvojnih akcija, nego je vladala uvijek sloga, zajedničko se je nastupalo, u Poreču i u Beču u jednom klubu, na izborima sa skupnim listama, u organizacijama bez diferenciranja i isticanja plemenskih razlika. Tipičan primjer bratske snofiljivosti je bilo dugogodišnje predsjedanje Prof. Matka Mandića, urednika »Naše Sloge«, u tršćanskoj »Edinosti«, — da ne navadjamo brojne druge primjere.

Zamolili smo prof. Spinčića, da bi nam u tom pogledu kazao malo opširnije svoje mišljenje, da bi nam kazao kakav detalj iz svoje političke prošlosti karakterističan za odnose Hrvata i Slovenaca u Istri, Trstu i Goričkoj. U žurbi nam prof. Spinčić nije mogao udovoljiti, nego nas je upozorio na »Spomen-knjigu« koja je izašla prilikom 60. godišnjice njegovog života 1908. godine, jer u toj knjizi ima nekoliko momenata, koji taj odnos ilustriraju. I doista...

Našli smo tamo jedan telegram uvaženog dra. Gustava Gregorina, koji čestita 60. godišnjicu »uzornem sinu krasne Istre, apostolu hrvatsko-slovenske uzajamnosti v besadi in dejanju, prijatelju in zaštitniku tržaških Slovenecv...«

Političko društvo »Edinost« u Trstu pisalo je tom prilikom svečaru jedno toplo pismo, koje su potpisali predsjednik Dr. Rybarž i tajnik Dr. Wilfan. U tom pismu stajalo je i ovo:

»Poleg Vašega od Vas iz vse duše ljubljene naroda v Istri, na čegar preporodu pripada ravno Vam velik delež, ker ste v njegovo dobro skozi dolgo vrsto let po svečali vse svoje nenavadne duševne sile in vsega obdobjanja vredno energijo, so tržaški Slovenci prvi, ki so Vam dolžni neizmerno hvaležnosti. Saj ste bili Vi v tisti žalostni dobi, ko je med tržaškimi Slovenci vladalo narodno mrtvilo, med prvimi, ki so jih na mnogih naših shodih in na občnih zborih podpisanega društva v navdušenim prepričevalnimi besedami vzbujali k življenju in narodni samozvesti. Saj ste Vi v onih časih, ko smo bili oropani jedinega zastopnika v državnem zboru naše interese zastopali z tisto verno, kakor da smo Vam mi izvolili. Nikdar ne pozabimo Vašega truda za naše šolsko vprašanje in Vaših velikih zaslug ob volilni reformi v dosegu našega državnoborskega mandata. Sploh kadarkoli je trebalo zastopati kakov interes tržaških Slovenecv, mogli so se le ti z vsem zaupanjem obračati do Vas in vsikar ste bili njihov junaški branitelj, njihov dobrotnik. Ob Vašem slavlju se hvaležno spominjamo vsega dobrega, kar ste storili za tržaške Slovence v dolgi dobi Vašega političnega delovanja. Zato bo slavlje dne 23. t. mj. tudi naše slavlje.«

Tršćanska »Edinost« pisala je 23. oktobra 1908. u članku »Vjekoslav Spinčić« i ovo:

Vsporedno z narodom v Istri smo bili njegovi miljenici in varvanci tudi mi. Zanimali se je vedno in najintenzivneje za vse naše borbe, za vse naše življenje in snovanje, za vse naše težbe in za vse krivice, ki smo jih trpeli. V želji, da brani naše interese in nam koristi, je bil Vjekoslav Spinčić v neprestanih, sedaj ustmenih, sedaj

pisanih stikih z vodstvom tržaških Slovenecv. Zanimal se je za vse, dal se je obveščati o vsem. Hrepenela je v to njegova velika ljubezen do tržaških Slovenecv, njegova iskrena udanost do idejale — odrešitelja našega: najtesnjega pobratimstva med Hrvati in Slovenci v Primorju! Po vsem svojem čustvovanju, in tudi vsled svojih izkušenj dalekoglednega političnega taktika i boritelja, je bil Vjekoslav Spinčić in je danes inkarnacija, posebljenje hrvatsko-slovenske sloge!

Eklatantno je pokazal to glede nas tržaških Slovenecv od dveh velikih, življenjskih vprašanjih: v vsej dolgi borbi za slovensko šolo v Trstu in ob borbi za državnozbornu volilno reformo. Naše politično društvo in posamezni voditelji imajo cele fascikle pisem, ki jih je pisal Spinčić radi teh vprašanj — zahtevajoč pojasnil za svoje postopanje. Da niti ne govorimo o neštevilnih osebnih sestankih v Trstu! Nešteto je poti, korakov in posredovanj Spinčićevih radi našega šolskega vprašanja in potem, ko je prišel naš dr. Rybarž v državni zbor, mu je bil Vjekoslav Spinčić najmarljiviji in najzanesljiviji satrudnik in sobojevnik za slovensko šolo v Trstu. Glede Spinčićevega truda ob volilni reformi pa stoji dejstvo: da se imajo tržaški Slovenci zahvaliti v prvi vrsti Spinčiću na tem, da imajo danes svojega zastopnika v državnem zboru!

Iz »Soče«, koja je izlazila u Gorici, od 24. oktobra 1908. čitamo u članku o Spinčiću:

V Gorici je bil profesor Spinčić jako dobro došiel. Čitalnica ga je izvolila za predsjednika; ena najlepših dob Čitalnice v Gorici je ona, ko je bil Spinčić nje predsjednik. Znal je navduševati in držati ljudi v vstrajnosti, neumoren je bil in vsi so si šteli o dolžnost storiti, kar treba, da je bila Čitalnica vredna reprezentantinja Slovenecv v Gorici pod ljubeznim vodstvom rodoljubnega Spinčića. V slovenski družbi je bil izredno priljubljen. Goriški Slovenci so bili ponosni na to, da so imeli odličnega moža nekaj let v svoji sredi.

Ali svoj odnos prema Slovencima Spinčić je najbolje karakterizirao u svojoj zahvali na sve čestitke prilikom njegovog jubileja. Tu Spinčić kaže:

Već u gimnaziji, pak u sjemeništimu i na sveničilištima drugovao sam sa Slovencima, te se moja ljubav do slovenskog naroda razvila sama sobom tako, da nisam nikada činio razlike između Slovenaca i Hrvata. Došavši u Kopar na učiteljske, gdje sam najviše slovenski predavao, nije mi nikad ni na misao došlo, da ne bi bilo među svojim. Među Slovencima sam započeo svoj javni politički život. Slovenec kotara koparskoga izabrali su me prvi u sabor. U Trst zalazio sam u skupštine političkog društva »Edinost« kao na svoje. Kako svakom pojedinom Slovencu ležale su mi u leže na sreću potrebe slovenskoga naroda, i ja sam se, ne čineći nikada razlike između stranaka, gdje god i kad god se je tomu pružila prilika, zauzeo za nje, naročito za potrebe Slovenaca Trsta i okolice onda, kad bijahu bez svog zastupnika. Ja sam smatrao, da imam i dužnost i pravo zastupati ih gdje je trebalo. U meni je duboko u sree usadjeno uvjerenje, da se Slovenci mogu oduvijek svoga sjevernoga i zapadnoga neprijatelja jedino međusobnom slogom i uskim priključenjem i ujedinjenjem Hrvatima i Srbima.

Političkom društvu »Edinost« Spinčić je pisao 1908. god.:

Nastojanje moje za koristi tudi tržaških Slovenecv bilo je dano samo seboj tudi »razloga, ker je to slavno političko društvo imelo svoj delokrog ne samo v Trstu in njegovi okolici, ampak tudi v Istri. Kdor je delal za narod jednega, delal je tudi za narod drugega tega ozemlja. Kakor ni med izmed slovenskega naroda na Tržaškem in slovenskega naroda v Istri, in kakor nebi niti najbolji filologi zamogli točno ustanoviti, kje da konč aslovenski a kje da začne hrvatski narod v Istri; tako niso tržaški in istarski slovenski in hrvatski politiki delali nikakih razločkov izmed Slovenecv Trsta in Istre, in izmed Slovenecv in Hrvatov v Istri. Skupno, bratsko bilo je njihovo delo. Skupno bratsko naj bode tudi napred za vse čase, brez ozira na to, ali se sedaj dva politična društva, za vsako ozemlje svoje, ali jih bode v bodočnosti še več! Ta skupnost in to bratstvo naj se raztegne tudi dalje na ves naš narod na jugu.

Što možemo drugo da nadodamo na sve ovo, nego obećanje, da ćemo u znaku slavnih tradicija nastaviti, da ćemo Spinčićeve principe o bratstvu i saradnji Hrvata, Srba i Slovenaca uzeti kao svoj »Vjeruju«.

V. PANDIĆ

Gradjevna i umjetna bravarija i proizvod štednjaka.

Zagreb, Kačićeva 12. Tel. 55-26

Sigurnosnih brava uvijek na skladištu.

Fašistična šola v Italiji

Povprečno u vseh evropskih državah je šolstvo u najlepšem razmahu. Ne more se pa tega trditi o italijanskem šolstvu, kdor ga le količkaj od blizu pozna. Fašizem je šolo popolnoma zapostavil. In to iz nezaupanja. Šola ni ustanova, ki bi ji lahko brez skrbi prepustil vzgojo fašističnega naraščaja. To nalogo zaupa samo fašističnim mladinskim organizacijam, ki stoje izven šole, oziroma pred in nad njo, »Balilla«, »Avanguardia«, »Giovane italiane«, »Piccole italiane«, »Dopolavoru« in milici, ki naj skrbijo za pravo fašistično vzgojo v rimskem stilu vse italijanske mladine od učenca ljudske šole do akademika.

Poslednji čas pa se je lotil fašizem tudi šole z večjo energijo. Hoče jo docela vpreči v voz političnih idej fašizma. Vpeljal je v ljudsko šolo nove učne knjige, ki so enotne za vsa država.

Knjige so zanimive že zato, ker so nekaka otroška razlaga fašističnih agresivnih teženj. V njih najdemo čtivo, ki v šolskih čitankah ni običajno. Vsepovsod sili v ospredje kričee program fašizma. Temu je vse žrtvovano: srčna kultura, etika in celo verska vzgoja. Ne bi registrirali tega pojava v italijanskem šolstvu, da ni z njim v tesni zvezi tudi dober del naše jugoslovenske mladine, ki je obsojena po žalostnem naključju in po krivici, da ji Rim, ki se rad šteje za »center evropske civilizacije«, reže trpek kruh vzgoje in pouka. S slovensko šolo je sicer naša jugoslovenska mladina v Istri in ob Soči vse izgubila, zato tudi fašistični evangelij v novih učbenikih ne more več zanj mnogo pomeniti. Nerazumljiva italijanska beseda, ki se odvratno in vprašujoče zadira iz italijanskih čitank, ne more izzvati v duši slovenske mladine drugega kot apatičnost, trpko zavest krivice in upor.

Enotni fašistični ljudskošolski učbeniki obstoje iz petih knjig: abecednika, druge, tretje in četrte čitanke ter zbirke snovi iz verouka, zgodovine, zemljepisja, računstva in realij. Nič ne bi pomenilo, če bi navajal podrobno sestavo knjig in imena sestavljalcev, zato se omejim le na to, da podam par značilnih sličic iz tega novega fašističnega evangelija, po katerih si lahko čitatelj ustvari približno sodbo o novih učnih knjigah in o italijanski šoli.

Skoro izključno ponazorilo, ornamet in slika v abecedniku je fašistična čepica, liktorski sveženj, balilla, puška i. p. Že po prvih obravnah ni pravoverni prirediteljica pozabila kombinirati črk v navdušen pozdrav: »eia, eia, alalà«. Nato se nadaljujejo vzkliki: »Italijanskim krilam (zrakoplovstvu) eia, eia.... Mussoliniju eia, eia, alalà! Balilla pozdravlja na rimski način!« itd. Že v abecedniku stopita v ospredje glavna junaka, katera srečujemo tudi v ostalih knjigah. Bruno in Mariolina mreeta od želje, da bi ju že vpisali med balille in jima kupili fašistični kroi. To sta bratec in sestra. Tudi ostali člani v družini se vnamaju za fašizem. Oče se pokaže v kroju in črni srači, poveličuje Mussolinijeva dela, dedek poje fašistično himno »Giovinezza«.

Duh, ki veje iz knjig, naj ilustrira sledeča sličica.

Bruno in Mariolina se igrata. — Prvi postavlja v red svoje črnosrajčnike, druga ima opravka s punčko. Pa se bodoči Cezar huduje: »Te budalosti, da se deklice igrate s punčkami, ne morem razumeti. Če bi se igrale z miličniki, bi ne rekel nič.«

Bodoča rimska matrona mu seveda ne ostane na dolgo: »Jaz pa ne razumem, kako se morajo dečki igrati s svinčeni miličniki. Če bi se igrali s punčkami, bi nič ne rekla.«

Nastal bi kmalu prepir, pa ju pomiri babica, ki poseže vmes in pouči mladega bodočega rimskega centurija, da je tudi materinska skrb za

deklice potrebna, ker bi njemu sicer zmanjkalo vojščakov, ako bi šlo za res. Do sedaj namreč mladi vojskovodja še ni mogel priti sam do tega spoznanja, ker ima opravka le s svinčeni miličniki. Le-ti so kaj prikladni. Pade ti v hudi bitki pol vojske — postaviš jo kratkomalo zopet na noge in boj se brez strahu nadaljuje. Miru Bruno vobče ne pozna, on je v neprestani vojni. Svoje igrače postavlja v vrsto in jih priganja k napadu z bojnimi klici: »Naprej! A noi! (fašistični bojni klic), Alalà! Alalà! (fašistični pozdrav), Na življenje in smrt!« Tako se repenči in širi prazne hlače vzor fašistični otrok. Če se še ponovno spomnimo, da prepletajo vse strani knjig skice bežečih miličnikov s puško v rokah, je pacifizem fašizma več kot ugotovljen in dokazan.

Drugo berilo je zanimivo že po svoji naslovni strani: dve balilli dvigata roki v rimski pozdrav. Še zgovornejša je slika na zadnji strani: balilla, ki drži pokonci dolgo pero in meče v ozadje senco, ki predstavlja miličnika s puško in čelado. Tendence sili v ospredje v toliki meri, da mora otroško dušo samo odbijati. V fašističnem navdušenju prednjači pisateljica Grazia Deledda, ki je sestavila in spisala tretje berilo. V njem je nagromadila kup laži in izmišljotin, praznih, prav v fašističnem stilu napihnjenih dogodkov in junaštev ter jih ovila v namišljeno slavo. Pohod fašistov na Rim opisuje kot drugo odrešitev sveta, Mussolinija prikaže kot četrto božjo osebo.

Vsi avtorji tekmujejo med seboj, da bi zanesli čim več fašističnega duha med mladino. Vsaka najmanjša stvarca jim nudi priliko politične propagande. Žitni klas jih opomni na Mussolinijeve žitne bitke, delavca, ki se srečata na polju, si kaže po fašistih vpeljana »delovno knjižico«. Tako se nadaljuje z večjimi ali manjšimi presledki skozi vseh pet knjig. Zelo značilno za fašizem, ki je vrgel najposobnejše in najboljše državljane, ki se slučajno niso strinjali z njegovimi političnimi načeli, v ječe in na deportacijska otočja, je pojasnilo v zgodovinskem delu pete knjige o ječah v času italijanskega risorgimenta (političnega in nacionalnega preporoda). Avtor članka skuša dopovedati mladini, kako nedopovedano trpljenje so trpeli italijanski narodni borci ob Garibaldijevem času, pa ji daje primero: »Ne morete si predstavljati teh grobnic (ječ) z živimi ljudmi. Brezsrčni preganjanci so bili tako kruti in rafinirani obenem, da so vrgli političnega kaznjence, poštenjaka vseskozi in rahločutnega človeka, v ječo skupno z navadnim zločincem«. Danes, ko v Italiji menda ni družine, ki bi ne imela enega člana ali vsaj bližnjega sorodnika v ječi, v deportaciji ali v pregnanstvu, in sicer zato, ker je slučajno protifašističnega mišljenja, je težavne borbe za svobodo res težko razlagati!

V novih učnih knjigah je toliko potvorb resnice, da jih bi tudi italijanski narod ne mogel ravnodušno sprejeti. Vsaka beseda, vsak stavek ima neposreden propaganden smoter. Kar se etičnosti tiče so knjige enake ničli. Besede »vest« bi zamašili iskali v njih. Fašizem je ne pozna. On hoče zrušiti vest pri poedinu. Neverjetno je, kako zvesto so sledili vsi kompilatorji ukazom od zgoraj. V notranjosti junakov iz fašističnih čitank se nikdar ne pojavi kak etičen dvom. Bruno je priden samo za to, da bo sprejet med balille. Seveda je sprejet, tudi če ni bil priden, ker fašizem nima toliko pristašev, da bi jih lahko odklanjal radi etične nevednosti. Nikjer v knjigah ni sledu o nežnosti, sočutju in usmiljenju, niti migljaja ni na revne in nesrečne.

Uboga mladina, ki naj srka iz takšnih virov svoje duševne sile!

Aš.

Vijesti iz Julijske Krajine

Naši mučenici

ZORKO JELINCIC, student, osuđen na 20 godina tamnice

Dr. AUGUST SFILIGOJ, gđv. koncipijent, osuđen na 10 godina tamnice

ANTON RUTAR, učitelj, osuđen na 10 godina tamnice

U našem listu već smo donijeli opširan izvještaj o velikom procesu protiv Jugoslavena pred Specijalnim Tribunalom u Rimu, dne 4. decembra 1931. — Sada donajmo ove slike trojice najteže osuđenih.

VELIKA MIZERIJA U ISTRI PREMA TALIJANSKIM DOKUMENTIMA.

Pula, decembra 1931. — Agrarna i šumarska sekcija istarskog pokrajinskog gospodarskog vijeća poslala je vladi jednu predstavku, kojom traži, da se u Istri počne s pošumljivanjem koje se već godinama najavljuje, kako bi izgledniji narod došao do ma kakve zarade. U toj predavci kaže se u prvoj točki, da je pošumljenje Istre za Italiju potrebno najviše iz strateških, vojničkih razloga, a zatim se kaže ovo: »Vidjevši, da je stanje Istre očajno, jer su ovoj pokrajini doslovno krv isisala dva bankarska kraha, koja su uslijedila u manje od jednog decenija i koja su progutala oko 20 milijuna lira teškim gubitkom uštedjenih od istarskog seljaštva, — molimo — itd.«

»GOSPODARSTVO« FAŠISTIČNIH KOMISARJEV.

Gorica, decembra 1931. — Znan trik fašistovskih podestata i tajnikov je naručanje tiskovinskih urada. Nekatere tiskarne daju to gospodom proviziju od naručitelja. Da bo provizija čim veća, naručavaju gospodje velikanske skladarnice tiskovinskih si vedno umišljaju nove formularje za blagor domovine. Ko se novi formularji uvedu, se stari požgo v obćinski peči. Tako se godi, da gredo iz obćinskoga premoženja letno težki tisoćaki samo za nepotreben papir. Kontrolni uradi tega nič ne skušaju prepričati. Čim prej bo slovensko ljudstvo na beraški palici, tem bolje za slavu in čast fašistične Italije. — V Vipavi je bivši socialistični župan privarčeval okroglo pol milijona denarja. Fašisti so po prevzetju obćine vnovčili še za kaka dva milijona obćinskoga imetja. Vse to so zafučkali, tako da so zdaj že zadolženi, seveda ne na črno srajeo, ampak na ubogega kmeta.

SREDNJA ISTRA — SE BUNI.

Pazin, decembra 1931. — Već je u posljednjem broju lista »Istra« bilo govora o nemirima, koji su izbili u Istri, a naročito je bio spomenut Tinjan. Ali Tinjan nije jedino mjesto, gdje je došlo do nemira. U Tinjanu su se žene pobunile tri puta, a ne jedan, ali do pobune došlo je i u drugim nekim općinama na Poreštini. Fašistička gospodarska politika, a naročito slabo upravljanje, općinama, kojima stoje na čela fašistički komesari, dovelo je istarskog seljaka na rub ponora. Ljudi nemaju više šta da jedu. Nije ni čudo, da je strpljivost istarskog seljaka već sasvim iscrpljena, pa da je u više općina došlo do ustanaka i demonstracija. Iz porečke okoliće digle su se žene i otišle demonstrirati u Poreč. Isto su tako žene demonstrirale pred općinom u Vrsaru i Bujama. Vikale su »Abasso le tasse!«, »Dateci il pane!« — »Dolje s porezi!« — »Dajte nam kruha!« — Općinski načelnik u Tinjanu — Resen se je tako prestrašio tih povika, da je skočio kroz prozor i pobjegao. Otišao je na prefekturu u Pulu, gdje je predao ostavku. Prefekt je na njegovo mjesto postavio fašistu Romana Depieru. (Mi smo o tom imenovanju izvijestili u »Istri« u jednom od prošlih brojeva, ali nismo znali za prave razloge Resenove ostavke. Sad nam je jasno...) — Kad su žene prodrle u općinsku zgradu neki je fašista viknuo: »Eviva l'Italia!« — Razjarene žene su mu odgovorile »Dolje porezi!«. Ispocetka su karabinjeri postupali dosta obzirno, ali su kasnije dobili naredjenje, da nastupe oštro. Uhapšeno je mnogo žena, naročito iz Vrsara. Nekoje žene koje su demonstrirale bile su u drugom stanju, pa im se je u gužvi dogodila nesreća, te su morale biti odvedene u bolnicu. — Glas o ovim demonstracijama raširio se po čitavoj Julijskoj Krajini. To djeluje na narod tako, da je u mnogim selima i gradićima raspoloženje za ustanak. Puljski prefekt je po demonstracijama u srednjoj Istri automobilom, dobro čuvan od agenata i karabinjera, praćen od fašističkog sekretara za Istru Relija, puljskog šefa policije Carusija i milicionerskog konzula De Turrisa, obišao nemirni kraj, nastojao je da djeluje na pučanstvo obećanjima o hitnoj pomoći, koja ima da stigne uskoro iz Rima. Kakova će biti ta »pomoć«, to možemo da zamislamo: doći će sigurno pojačanje milicije i karabinjerima. — »Corriere Istriano«, pišući o putovanju te komisije Istrom, piše među ostalim i ovo: »Prva posjeta je učinjena Sv. Petru u Šumi, koji dominira nad prostranom dolinom, zvanom »Draga«, koje ime nije ni malo talijansko...«

»ITALIA REDENTA« IŠČE POMOĆI...

Trst, decembra 1931. — Med vrstama »Piccolovega« članka o udeležstvu u društvu »Italia Redenta« ob meji se vije skrb, ali bo mogla ta družba še v bodoče vzdrževati vse svoje sedanje institucije, to je azile, dispenzarje za dojenčke, ambulatorije, refekecije, tečaje itd. Prispevki obćin, pokrajin in denarnih zavodov so znatni, mnogo je radodarnih donoskov potom tiska in vlada daruje vsako leto visoke zneske, ali vse to je premalo. Saj je samo azilov 250 s 13.000 otroki. Izdatki rastejo, dohodki se pa krčijo. Nekaj let so uspešno delovali odbori po velikih mestih. Takrat se je naglašalo širjenje italijanske kulture ob meji, viden pa je bil kmalu zgolj raznarodovalni namen. Sedaj iz Rima, Milana, Napolija in drugih mest ni več denarnih in blagovnih pošiljk za »Italia Redento«. »Piccolo« jim stavlja pred oči potrebo stalnega podpiranja delovanja »Italie Redente« in zaključuje, da morajo mestni odbori povsod povečati svoje prispevke, »kajti samo po tej plemeniti tekmi bo mogla »Italia Redenta«, sveta in občudovanja vredna institucija vojvodinje d'Aoste, nadaljevati svoj zmagoviti pohod po novih provincah.«

VELIKA BREZPOSLENOST V TRSTU.

Trst, decembra 1931. — O veliki brezposelnosti v Trstu priča na pr. sledeči primer: Neka firma na Korsu je razglasila v časopisu, da sprejme praktikantinja za urad; priglasiti da se je to in to uro. Ponujat se je prišlo 73 deklet hkratu. — Neka druga firma je iskala dečka za postrežnika. Ob določeni uri je bila na cesti dolga vrsta mladeničev kakor med vojno pred vratni aprovizacije. Firma je vzela enega za 5 lir tedenske plače. — Pri tobačnih tovarnah se naprej odpuščajo delavske trume. Zdi se, da bo vsa tobačna industrija sploh prenehala z delom. — Lojd je nedavno odpustil okrog 100 delavcev. — Pred vratni uradov za brezposelnost se gneteje stotine in stotine delavcev, da bi vložili prošnjo za podporo, ali prejeli že določeno jim svotico, ki znaša kake 3 lire dnevno. Pravice do podpore nima vsak brezposelni sploh ampak le taki, ki so že daljšo dobo trajno delali, pa takih je razmeroma malo. Podpora se daje tudi le nekaj mesecev, potem preneha. Mnogokrat se po mestu zgodi, da sestradani ljudje, tudi mladeniči, omedlijo na cesti in jih odpeljuje z Rdečim križem v bolnišnico. — V tobačni tovarni v Trstu so določili, da sprejmejo spet nekaj delavk na delo, a tedensko plačo znižajo od 52 na 41 lir. V skrajni bedi se hodijo delavke tudi same ponujat za 5 lir dnevne plače.

IZ JULIJSKE KRAJINE NAROD BJEŽI, A TRIBUNAL OSUDJUJE.

Rijeka, decembra 1931. — Iz dana u dan iz našeg zarobljenog kraja narod u masama bježi preko granice ali svakome ne uspeva da prebjegne. Mnogi bivaju ulovljeni i dovedeni pred tribunal na sudjenje po zakonu o zaštiti države, a mnogi su sudjeni i u kontumaciji. Tako je radi nepovlaštenog prelaza granice prošlih dana osudila riječka pretura nakon provedenih rasprava: Emilija Zorza, 23 god. starog iz Rijeke na Lit 2000 globe, Vladimira Budern, 24 g. starog iz Materije na 3 mjeseca zatvora i Lit 2000 globe. Đorda Kuzma, 32 godine starog iz Pirana, Seiferta Armanda iz Trsta, Anđelu Prekara, Augusta Primožića, 17 god. starog oba iz Pulja na 3 mjeseca i 2000 lira, Miroslava Ferenčića, Benjamina Šepuka i Ivana Surana iz Pazina na 3 mjeseca, 15 dana zatvora i 2000 lira.

PLODOVI SLOBODNE ZONE: TAMNICA I SMRT.

Opatija decembra 1931. — Riječka slobodna zona donijela je malo dobra, a puno zla i napasti. Velika je lista onih, koji su dnevno hapšeni zbog kontrabanda iz slobodne zone i osuđivani na velike globe i tamnicu, a ima, eto, i smrtnih slučajeva, koje dovodi sobom krijumčarstvo. U utorak, 15. decembra oko 6 sati na večer prolazila je talijanska finansijska patrola granicom slobodne zone u blizini sela Poljane. Na nekih pedeset koračaja udaljenosti opazili su finansi tri čovjeka koji su nosili na ledima pakete. Predmjevujući da se radi o pokušaju krijumčarenja finansi su pozvali ovu trojicu da stanu i uputili se s naperenim puškama prema njima. Krijumčari, kad su vidjeli da su otkriveni, počeli su bježati prema granici, a finansi su ih počeli progoniti opalivši pri tome nekoliko hitaca u zrak. Prema službenom saopćenju finansijske komande na Rijeci jedan je od stražara u padu pao (?), pa mu je tom prilikom puška opalila i smrtonosno ranila jednog od krijumčara dok su ostala dvojica pobjegla. Ranjeni krijumčar prenesen je u bolnicu u Volosko gdje je nakon nekoliko sati uslijed nutarnjeg krvarenja umro. Kod njega nije nađeno ništa osim nekoliko kilograma kave.

FAŠISTIČNA PRAVICA.

Idrija, decembra 1931. — Nedavno so razne rudarske družine (17 po številu) prosile rudniško upravo za stanovanje v erarskih hišah. Rabili su nova stanovanja bodisi zato, ker so družine narastle, bodisi ker so bila stara stanovanja slaba in vlažna. Rudniški komisar Plinio Muto je izjavil, da bo dal stanovanja samo takim, ki si menjajo priimke.

ILICA 128

Nabavljajte Pokućvo

Kod J. D. Opačić i Sinovi

u vlastitoj kući

ILICA 128 telefon 62-39 ILICA 128

VERONAUKE V ŠOLAH NA GO-RISKEM.

Solkan, decembra 1931. — Učitelji so razdelili med otroke v šoli listke z izjavu, da stariši prosijo pouk veronauka v italijanskem jeziku, in katere naj stariši podpišejo. Prvi dan sta prinesla dva otroka podpisane izjave, drugi dan še 17 otrok. Ker pa nadalje niso prejeli nobenih več podpisanih izjav, so moral otroci v šoli sami stariše podpisati.

PEDESETGODIŠNJICA TRŠČANSKOG LISTA »IL PICCOLO«.

Trst, decembra 1931. — Dne 29. decembra navršilo se je ravno 50 godina otkako je počeo u Trstu da izlazi poznati dnevnik »Il Piccolo«. Taj je datum pompozno proslavljen. Mi taj jubilej spominjemo i sjećamo se svega zla, koje je »Piccolo« kroz tih pedeset godina, a naročito u posljednje vrijeme, nanio našem narodu.

ŽIVOT U ČIČARIJI.

Vodice, decembra 1931. — Nedavno pala mi je u ruke, kao da je iz neba pala, jedna novina, koju sam sa takvom radošću pročitao, da sam uopće to ne mogu opisati. Bila je to Vaša »Istra«. Odlučio sam da nešto napišem za tu našu novinu, da se preko nje sazna o našem položaju i da znadu naša braća u Jugoslaviji, da smo još u životu.

Nije ni nama, kao ni ostaloj našoj braći širom naše Istre dobro. Nedavno svršila nam se cesta, koja nas spaja sa Podgorjem. Mi se u čudu pitamo, iz kojeg se je razloga napravila ovakva cesta, koja nam je prožderala mnoge njive i sjenokoše, kada nema uopće nikakvog prometa? Cesta se je izradila, a po njoj sada raste trava. Svi ovdje govore, da je ta cesta izgrađena za rat.

Ovu smo godinu imali vrlo lošu ljetinu, velika nam je suša sve uništila. Povrh svega zla, koje nas pritišće dolazi nam i suša. Mi sami ne znamo što će kroz zimu s nama biti.

Nedavno zapustio nas je dosadašnji dušobrižnik, vlč. Don Luka Halat, koji je vršio svoju svećeničku dužnost skoro na cijeloj Čičariji. Mi mu želimo u novoj postojbini svaku sreću. Već smo počeli očajavati što ćemo sada bez pastira, ali dragi Bog nije nas zapustio, već nam je poslao svoga slugu, koji nas tješi, sa riječima Božjim, u ovim kobnim vremenima.

Prošloga smo mjeseca imali naš seoski sajam. Započeo je s plesom, a završio s tučnjavom, koju su izazvali neki strani mladići nama nepoćudni. Ali izvukli su kraći kraj, jer se ne šali sa Čičim!

A sada, dragi čitaoci nekoliko podataka o našem »napredku«, ili bolje reći nazadovanju:

Naše selo ima 547 stanovnika (duša) po krštenoj matici. Poslije okupacije naših krajeva od Italije, izselilo je iz našeg sela 66 obitelji, i to u Jugoslaviju 14, u Sjevernu Ameriku 8, a izvan našeg sela u obližnje gradove t. j. Trst, Pulj i Rijeku 44 obitelji.

Pojedinaca t. j. mladića izselilo se je 17, i to 9 u Jugoslaviju, 8 u sjevernu Ameriku.

Pred par smo godina u našem selu imali 22 konja, 862 ovce, mazga 22, volova 11, krava 147. Danas imamo: konja 13, ovaca 420, vola 1, krava 57. Doselili su se u naše selo 4 obitelji i to talijanske. Naše je selo prilično veliko, ima 100 brojeva, od kojih otpada 70 na posjednike, ostalih 30 isto svaki ima nešto malo imanja. U posljednje 2 godine išlo je na bubanj 16 imanja.

Kako se razabire po ovom gornjem popisu, vidi se da »napredujemo« u svakom pogledu kao rak, a nije bolje ni u ostalim krajevima naše Istre.

Imali bi još šta da Vam pišemo, da čuju i znaju naša braća s onu stranu u slobodnoj Domovini, kako je s nama, no to ćemo učiniti jednom drugom zgodom.

Ovim putem pozdravljamo sve naše i želimo Vam sretnu i veselu Novu Godinu. Čič.

PULJSKI »MONTE DI PIETA« PRETRPAN.

Pula, decembra 1931. — Puljska zalagaonica »Monte di Pietà« već nekoliko godina vrlo živo radi, ali samo ujednom praven: stizavaju uvijek novi i novi zalozi, koji niko ne otкупљуje... »Monte« je prosto prenatrpan. Puljski su građani u taj zavod odnijeli već sve ono, što se je moglo odnijeti. Zalagaonica je na čudu što da radi. Pred Božić je »Cassa di Risparmio«, koja administrira tu zalagaonicu došla na jednu humanu i za puljske prilike karakterističnu ideju. Kako »Corriere Istriano« javlja »Monte« je besplatno vratio tisućama i tisućama građana predmete, koji su založeni za iznos manji od — 10 lira! — Taj list veliča hu-

mani postupak zalagaonice, a mi se pitamo — kakvo je to olakšanje bijednim puljskim građanima? Poslije Božića svi će ti predmeti biti doneseni opet u zalagaonicu za iznos »sino a lire 10.«.

NEUSPEHI POITALIJANČEVANJA NAŠE OMLADINE.

Trst, decembra 1931. — Carlo de Franceschi razpravlja v tržaškom »Popolu« o učinkih italijanske osnovne, srednje in visoke škole na Slovence in prihaja do zaključka, da so pričakovanim baš nasprotni. Pravi, da imajo Slovenci živo narodno čustvo in poučno delovanje učitelja se izgublja v družinskem ambijentu, ki ni naklonjen Italiji. Slovenski duhovniki, ki podajajo verouk šolskim otrokom v njihovi materinščini, imajo dovolj prilike, da tudi ovirajo rezultate nacionalnega pouka. Med Slovenci so analfabeti redki in v ljudstvu živi ljubezen do čitanja. Vsaka hiša ima časopise in knjige. Družinski oče, čeprav kmetič, zna poučevati svoje otroke v slovenskem pravopisu. Ko se vrnejo otroci po počitnicah v italijansko šolo, mešajo slovenski pravopis z italijanskim. »Vzgojni rezultat škole v takem ambijentu je skoro ničev.« Osnovna šola ne more in še desetletja ne bo mogla ustvariti v slovenskih otrocih italijanskega narodnega čustva. Slovenski srednješolci živijo izven domačega ambijenta, pa se jih vseeno drže »slovenske nacionalistične blodnje«, o čemer pričajo razni procesi. Proučevanje velikih italijanskih rodoljubov in mislicev vzbuja v njih ljubezen do lastnega plemena. Srednjo šolo zapušča jo z zunanjo italijansko kulturo, a z dušo vzgojeno za drugo čustvo, ki jim veli priznavati in ljubiti drugo domovino in če treba tudi žrtvovati se za njo. Na vseučiliščih se slovenski dijaki udružujejo in organizirajo ter utrujejo v narodnem duhu. De Franceschi zahteva za osnovno šolo usposobljeno moško učiteljsko osebje, glede srednjih in visokih šol pa nasvetuje, naj se Slovencem kratkomalo onemogoči vsak srednje- in visokošolski studij.

»PROMIJENE STRAŽE« U ISTARSKOM FAŠIZMU.

Pazin, decembra 1931. — Uporedno s promijenama u vrhovima fašističke partije uslijedile su i u nižim hijerarhijama u Istri i ostaloj Julijskoj Krajini neke promijene. U Tinjanu je uslijed demonstracija žena morao da daje demisiju na položaju vodja tamošnjeg fašija Giovanele Falco, a na njegove je mjesto postavljen komesar centurijon Giuseppe Runco (Runko) iz Pazina. — U Nerezinama je imenovan sekretarom fašija umjesto Gianni Arterija, koji je postao podestatom u Osoru, dr. Giovanni Marconi. — U Brtonigli je za sekretara imenovan Alfredo Sason umjesto dosadašnjeg Giovanni Pauluzz-a. — U Piranu je imenovan Giovanni Fonda umjesto Alfea Apolloni-a. — U ostalim mjestima istarski pokrajinski sekretar potvrdio je ove sekretare: Labin: Domenico Manzin; Barbana: Luigi Severi; Kanfanar: Bruno Afri; Kopar: Nino de Petris; Cres: Giuseppe Bravuzzo; Novigrad: Oskar de Gironcoli; Vodnjan: Gennaro Padrone; Hrpelje: Nazario Depangher; Grožnjan: Francesco Rattissa; Mali Lošinj: Emilio Bressan; Veliki Lošinj: Manlio Toniatti; Marzige: Egidio Parovel; Vrsar: Tomaso Tamaro; Osor: Giovanni Todari; Poreč: Nicolo de Vergottini; Buzet: Mario Medizza; Pazin: Raffaele Pastore; Oprtalj: Silvestri Silvestro; Rovinj: Luigi Godena; Svetvinčenat: Mario Coniglio; Umag: Albino Pelizzon; Šušnjevica: Conte Erminio; Bale: Antonio Mitton; Višnjan: Virgilio Virgili; Vižinada: Leo Patelli.

Do promijena je došlo i u vodstvu fašističke organizacije studenata »Guf«. Dr. Nino Filiputti morao je demisionirati, a za istarskog pokrajinskog sekretara postavljen je dr. Luciano Giorni.

Situacija u Italiji

Italija proživljava teške dane

Nas emigrante iz Julijske Krajine interesuje, pored onoga što se događa u našem rodnom kraju, uvelike i ono, što se događa u Italiji uopće. Mi moramo pratiti razvoj prilika u Italiji, jer od općeg stanja ovisi i stanje i sudbina Julijske Krajine, pa ćemo zato od sada unapred u našem listu iznašati u kratko o Italiji i fašizmu sve ono, što će naše čitatelje zanimati.

Bilo bi možda pretjerano i preoptimističko tvrdjenje, da je ono, što fašizam u posljednje vrijeme proživljava njegova završna faza pred katastrofom, ali ipak ne možemo a da ne opazimo kako je situacija fašizma početkom ove zime doista veoma simptomatična: opažamo simptome oštrem krize, koja će još mnogo briga zadati i sveučelnomu Musoliniju.

Da ne prekopavamo po dogodajima starijeg datuma osvrnut ćemo se samo na par novijih momenata, koji sasvim jasno govore. Na primjer sama »promjena straže« u generalnom sekretarijatu fašističke stranke. Ta »promjena straže« uslijedila je, da bi se u čitavoj fašističkoj stranci mogao provesti čitavi niz reforma, da bi se mogle uvesti sve mjere u duhu jednog ekstremnog otpora prema onim uplivima, koji korozivno, rušilački djeluju na fašizam. Musoliniju je bio potreban energičan čovjek bez skrupula, koji će slijepo provodjati njegove naredbe. Teška situacija, u kojoj se fašizam nalazi izazvana je doduše drugačijim razlozima, nego li situacija iza Matteotijeve smrti, ali kao što je onda trebao Musoliniju beskrupulozni intrasigentni Farinacci (kojeg su upoređivali s Neronom Tigellinom), tako mu je i danas potreban Starace Giuriati iz Federzonijeve nacionalističke stranke, koja se je samo priključila fašizmu, a da se ipak od pravog fašizma diferencira, nije više odgovarao ovome stanju. On nije (kao nacionalista) mogao da se prilagodi odnosima fašizma prema Vatikanu, a preamlo je bio energičan, da spriječi već u zametku nove opasnosti koje prijete fašizmu. Nije bez značenja, da je Giuriati 28. oktobra na proslavi jedne fašističke godišnjice u Torinu bio izviždan od mase. A pripisuje se njegovoj neenergičnosti i to, što je u posljednje vrijeme na raznim krajevima Italije došlo do nereda, demonstracija i što je u mjesecu novembru poginulo više milicionera od antifašističke ruke, nego li u najrevolucionarnijem periodu fašizma. — Starace je hijerarh, kojeg ne muče dogme i ne bavi se intelektualističkim raščlanjivanjima ideologije, on ima sva svojstva »čistog fašiste«, on ima puls škvalriste, dovoljno je nenaobražen i bez vlastite inicijative kao stvoren da služi. Njegova prošlost, njegovi bojni podvizi u danima revolucije dobra su mu svjedodžba. Ni za osvjetljenje same ličnosti Staracea, a ni za osvjetljenje situacije u Italiji nije bez značenja govor Staraceov u Milanu dne 20. decembra. On je u tom govoru među ostalim rekao, da se fašistička stranka danas bori s mnogim opasnostima, a u prvom redu s jednim posebnim raspoloženjem, koje je zavladao u narodu. Partija će zato biti lišena svih birokratskih spona i postat će ono, što je bila u svom početku — jedna borbeno organizacija. Bit će ukinute i one male difference, koje dijele upravnu vlast od stranke, stranka će imati najveću ingerencu u državnoj upravi. Sve će se koncentrirati u njegovim rukama pa čak i sindikalna organizacija i sva vodstva omladinskih organizacija koncentrirat će se u sekretarijatu stranke.

Nisu bez značenja za situaciju, koja vlada u Italiji ni riječi koje je izrekao sam Mussolini prilikom potvrđivanja novog fašističkog direktorija. Duce je govorio o novim direktivama fašizma, ovako: »Svaki fašista ima strogu dužnost, da živi tako, da njegov život odgovara situaciji, a osim toga njegova je dužnost da suzbija defetizam, šaputanja i da indentificira svakog onog, koji bi iz bilo kojeg motiva špekulirao s aktuelnim ekonomskim stanjem. Ti neprijatelji moraju biti eliminirani iz cirkulacije.«

Ništa nije karakterističnije za situaciju od ovih Duceovih riječi: Fašizam se jednostavno vraća škvalizmu, on je sav mobiliziran, fašisti moraju opet da se mobiliziraju politički i moralno, da se odupru opasnosti, koja prijete fašizmu. Duce naglašava potrebu svog terorizma, eliminaciju iz cirkulacije svijetlih onih Talijana koji ne će da budu fašisti.

Kako je nikla ta nova opasnost za fašizam? Čega se Mussolini boji? Zašto Starace najavljuje novi kurs? Na to bismo mogli i mi odgovoriti, ali na to je već »Corriere della sera« najtočnije odgovorio, kad je napisao: »Fašizam je mobiliziran da se bori protiv svog najopasnijeg neprijatelja, koji je sakriven u ekonomskoj krizi, ali koji se već otvoreno manifestira u bolnim formama velike nezaposlenosti, narodne izgladnjelosti i duševnog očaja najširih narodnih slojeva.«

Taj očaj masa došao je do izražaja u mnogim demonstracijama i borbama po ulicama talijanskih gradova.

Fašistička štampa, kao i uvijek, štiti i

sada o brojnim incidentima i konfliktima, koji su izbili na raznim stranama Italije, a koji bacaju posebno svjetlo na duševno stanje i raspoloženje talijanskog pučanstva. U posljednji mjesec dana dogodili su se ovi slučajevi, koji kažu, da u Italiji ozbiljno vrije:

U Firenci jedna gospodja veoma bogata i oduševljena fašistkinja, bila je napadnuta od nezaposlenih, koji su joj oteli novac, jer ih je na to natjerala glad. U Piana di Valdarno bio je ubijen vodja milicije Giovanni Battistini. — U Montecchio je nadjen umoren maresjalo karabinjera Giuseppe Lei, koji je bio vrlo brutalan prema antifašistima. — U Veroni, u šumi zvanj Nepar, na ba u sjedištu fašista, te je ubila milicionera Antonia Conta. — U Barrafranco kod Messine nezaposleni su organizirali jednu manifestaciju. Došlo je do sukoba s milicijom. Ubijena su tri milicionera: Angelo Spadaro, Cicilio Calogero i Catone Patermo. — U Veroni, u šumi zvanj Nepar, nadjena je lješina Eugenija Folladoria, podoficira šumske milicije. — U Milanu je teško ranjen od nezaposlenih milicioner Eugenio Lugli. — U Varallo fašistički sekretar Felice Ritegni bio je ubijen iz puške. — U Ferrari u jednom konfliktu između nezaposlenih i policije ubijen je radnik Cesare Bedorni iz puške jednog milicionera. — U Poggio Catino (Umbrija) bio je u eravi, dok je mislio, pogodjen iz puške župnik, poznati fašista. — U Antignano d'Asti pao je pogodjen iz revolvra od strane nepoznatih, milicioner Giacomo Binelli. — U Piacenzi bio je ubijen iz puške Enrico Ferrero, milicioner. — U Barletti nekoliko stotina nezaposlenih manifestiralo je gradom, vičući: »Dolje fašizam!« »Mi smo gladni!«. Milicija je pucala. Jedan je mrtav, tridesetak ranjenih, a uapšenih nebrojeno. — U Cuneo, u kasarni 103 regimente infanterija uslijed prevleke discipline i gladi oprli su se regruti. U konfliktu bilo je ranjeno mnogo vojnika bajonetom. — Došlo je do nemira i demonstracija u Sorento i Loreo. — U Napulju je eksplodirala bomba u zgradi fašističke federacije. Oštećeni su veoma svi zidovi zgrade. — To je samo nekoliko epizoda posljednjih dana iz zemlje, gdje vlada »red, mir i sreća«.

Ovakvim nabrojanjem mogli bismo nastaviti, jer imamo masu podataka na raspolaganje. Ali nam danas prostor to ne dozvoljava. U idućem broju nastaviti ćemo s iznašanjem činjenica, koje govore o teškom stanju, koje proživljava fašizam.

GLASOVI ŠTAMPE.

Grandi u opasnosti. — Do sada nepoznate mjere predostrožnosti. — Teška zadaća policije u New-Yorku.

Pod gornjim natpisima izvještava posebni korespondent uglednog londonskog lista »The Observer« svoju redakciju o boravku fašističkog ministra Grandija u Americi i iznosi među ostalim i ove detalje, koje smo za »Istru« preveli:

Ma kojegod velike državničke poslove je obavio ugledni Rimljanin — nema sumnje on lično je pravio najbolji dojam —, sva zvanična Amerika, Nacija, Država i Općina dahnute će mnogo olakše otkad je on sretno ukraen na brodu napustio pristanište, zbog, u pravom smislu riječi, očajničkih mjera opreza u zaštitu njegovog života, koje su se pokazale potrebne zbog grožnja od strane izvjesnih krugova stanovništva. Ne pamtim, da su ikada učinjeni takvi naporu u zaštitu uglednog stranca pred napadajima zločinaca, koji bi se mogli uporediti sa mjerama opreza izmišljenih i provedenih u cilju da sačuvaju Signora Grandi-a neozleđenog njegovoj domaji. Dugo vrijeme prije nego se je iskreno kržili su oko njegovog broda zaštitni čamei, a kad je sišao sa mostića prošao je kroz redove muškaraca i žena, koji su pažljivo ustupali. Bili su to u glavnom lokalni policajci i Savezni detektivi. Oni su bili prebačeni od jednog mjesta na drugo u kolima oboružanim da su morali zaprepati, oboružanom pratnjom na motociklima i automobilima.

On se navratio u ponedjeljak za četiri dana radi razgledanja znamenitosti. Čitava policija je za ovo vrijeme lišena odmora, sva redovna odnustva su bila opozvana i cijelokupna ogromna tajna agentska organizacija Sjedinjenih Država je bila koncentrirana u prestonici radi upotunjenja redova, a da ne govorimo o kakvih pet hiljada donekle prijateljski raspoloženih Talijana, koji su bili prinudjeni poluzvanično prisustvovati.

Kad je bio ovdje engleski Prestolonasljednik čuvalo se ga pred izvjesnom opasnošću ili neuljudnošću ondašnje generacije Iraca, ali City, doista cijela nacija, bila je uzbuđena od prijateljskog raspoloženja, i nije postojala nikakova opasnost. Gospodin Mac Donald i Ministri engleske Vlade imali su svoje pratice-čuvare, jednako je imao svoga i gospodin Laval, ali uglavnom bili su to čuvari protiv prevelikog oduševljenja. Zato je bilo zastraženje Dina Grandija ozbiljan posao. Mi ga pozdravismo sa oboružanom dobrodošlicom; mi ga častismo i me da su činike strojne puške stajale u pripremi da rukuju ovdašnjim njegovim zemljacima; mi moradosmo da se s njim kao s odlazećim gostom muklim uzdahom oblaškajna oprostimo i onda se oko nas odigravalo nešto kao sveopće razoruzavanje.

Organizovana aktivnost

Naša emigracija ima veliko nalogo

Celje, koncem decembra 1931. — Emigranti ali izseljenci so taki, ki se izseljujejo zato, da se v boljših razmerah preživljajo, — drugi se pa izseljujejo iz narodno gospodarskih in političnih razlogov. K zadnjim se prištevamo skoraj brezizjemno vsi primorski in koroški emigranti, kakor tudi naši bratje Rusi.

Radi političnih nagibov nam je bila ogrožena ali celo uničena eksistencija in ker se pred sovražnimi tuji nasilniki nismo čutili varne ne po dnevu, še manj pa po noči, smo morali zapustiti svojo drago, rodno zemljo ter smo pribežali k svojim bratom v Jugoslavijo.

V svoji ožji domovini smo se čutili zadovoljne in srečne. Imeli smo službo, svojo obrt, svoja posestva, čedna domovanja, delali smo za vseobči gospodarski in kulturni napredok svojega naroda ter smo se veselili vidnih in velikih uspehov.

Vsled grdega napuha in nepopisne grabežljivosti je nastala svetovna vojna. Naše blagonsno delovanje je bilo namah presekano in začelo je nepopisno trpljenje. Družine bez gospodarjev, bez delavnih sil so gladovale, očetje in sinovi so na krvavih poljanah umirali za tujo mast in tujo čast — in ko se je izcimila vojna tudi z Lahom, — je beda našega naroda priklopila do vrhunca! Za vse trpljenje in nečloveške muke so si naši Primorci in Korošci zaslužili zlato krono, — a nepoučena in po nepošteni diplomaciji premetena in zapeljiva mirovna konferenca jih je kronala s trnjevo in krvavo krono, vrgla jih je v temno, srednjeveško suženjstvo, kjer se naš nesrečni del naroda čuti, kot da bi bil v živem peklu, kjer mora prenašati nepopisne šikane vseh izrodov naroda, ki je v popolnem moralnem rasulu, kajti tam, kjer je temelj vsemu samo laž in prevara, kjer je doma rop, požig in sama krivica do bližnjega, — tam ni govora o kulturi, tudi če o njej še tako pompozno bobna! In ta naša revni, od cele Evrope zapušteni narod — se ne sme niti pritoževati, ne sme niti golsniti, pač pa mora molčati in le molčati!!

Mi, ki smo gledali strašno preganjanje našega jezika in uradov in šol, — mi, ki smo videli krvavo tepanje naših največjih svetinj, — mi, ki smo slišali vzdih in solze mladih in starih, čuli pošastne strele, gledali ogenj in smrt, — smo najprej poklicani, da povzdiguje glas namesto naših zaslužjenih bratov, da govorimo namesto njih ter se potegujemo za to moderne sužnje in povemo celemu svetu, kakšni vnebovpijoči zločini se danes godijo tam preko na večno sramoto kulture in civilizacije v 20. stoletju!

Ta strašen greh je neodpusten in mi jugoslovenski emigranti smo vsled tega nezaslišenega greha morali zapustiti svojo hišo, svoj dom ter smo morali v bolečinah izriti korenine, ki so globoko segale v našo predrago rodno grudo ter iskati si po svetu drugega zavetja. To nas neprestano boli in peče ter nas poziva, da naših nesrečnih bratov in naše tople rodne grude nikdar ne pozabimo. — Naša najsvetejša dolžnost je, da storimo vse, kar more našim bednim bratom pomagati. Ker pa tega sami ne zmoremo, moramo za to veliko misel iskati prijateljev, somišljenikov in podpornikov — in to najprej med Jugoslavlani, s katerimi živimo in kateri razumejo naše boli, ki je obnem tudi njihova bol; potem moramo iskati pomoči iz savezništva tudi pri drugih slovanskih bratih, ki se za našo usodo vedno bolj zanimajo in naposled pa moramo iskati leka tudi v čeli Evropi in če treba v celem svetu, kajti naša deviza je, da se krivica mora umakniti pravici!

Perun.

DRUŠTVO »KNEGINJE ZORKE« U ZAGREBU — ZA NAŠU DJECU Dobročinstvo, koje se neće zaboraviti.

Kao što smo u posljednjem broju našeg lista javili, dne 20. decembra u nedjelju popodne u 3 sata priredjeno je u velikoj gimnastičkoj dvorani ženske gimnazije na Katarinskom trgu darivanje siromašne istarske djece od strane zagrebačkog društva gospodja »Kneginje Zorke«, koje ima kao glavnu točku u svom programu brigu za braću iz zarobljenog kraja. Bila je to jedna priredba, koja će našoj emigraciji u Zagrebu ostati u trajnom sjećanju, jer se je tom prilikom pokazalo na najljepši i najstvarniji način koliko iskrene ljubavi imaju gospodje od »Kneginje Zorke« za nas. Nije bila od strane tih plemenitih gospodja izrečena tom prilikom nijedna riječ, ali ono, što su one za istarsku djecu učinile govori mnogo više od ikakvog velikog govora punog fraza.

Možda na nijednoj našoj priredbi u posljednjih par godina nije bilo sakupljeno toliko naroda, koliko na ovoj. Dvorana je bila kreata i oni, koji su kasnije stizavali jedva su se probijali kroz vrata. Bilo je naročito mnogo istarske djece, pa za njih je to sve i bilo priredjeno. Priredbi su prisustvovala mnoge odlične gospodje iz najviših krugova Zagreba i članice »Kneginje Zorke«, a prisustvovala su i mnoga odlična gospoda, kao na pr.: gradski načelnik dr. Srkulj, bivši ban dr. Šilović, brigadni general Dokić. Bana dra Perovića nije bilo, ali je bila na priredbi njegova gospodja.

Program je bio biran i s uspjehom izveden. Izvajala su ga isključivo djeca. Najprije je zbor istarske djece otpjevao državnu himnu, koju su svi prisutni stojić i slušali. Proslov, jednu dirljivu pjesmu o kneginji Zorki i zahvalnosti Istrana plemenitim gospodjama, koju je za tu prigodu ispisivao Rikard Katalinić Jeretov, recitala je mala Desu Trinajstić. Zbor je zatim zapjevao pjesmu »Stari dome« od Nazora i Matetića. Kraljičevu pjesmu »Rastuženi slavju« deklamirala je Dušana Sirotić. Zatim su učenice Sablić-Matković Andjela i Viđević Ljudmila govorile dialog »Dobre duše« od Viktora Cara Emina, u kojem se izražuje zahvalnost istarske djece »Kneginji Zorki«. — Nastupa opet zbor s pjesmom Nazor-Matetićevom »Sliku milu«. Mali, upravo sitni Ratimir Prelac, koji je jedva progovorio, u lijepom istarskom narodnom odijelu deklamira s velikim uspjehom »Zelju malog Istranina« od Kraljića. Vanja Mikulić deklamirao je odlično Nazorovu »Galeotovu pesmu«. Zbor je opet zapjevao i to istarsku himnu od Čukona i Brajše »Krasna zemljo«. »Božićnice« od Stj. Širole deklamirala je učenica Darinka Krstić, a »Zahvalu malih Istrana« govorila je Marija Sergio. Za zaključak zbor je zapjevao božićne pjesme »U sej vrime godišta« te »Narodil nam se«.

Da ne ističemo svakog učenika ili učenice posebno, kažemo, da su svi vrlo dobro nastupili i uspjeli. Zbor, koji je vodio učitelj naš emigrant, pjevao je neobično skladno. — Kad je program bio završen, onda je progovorio gos. dr. Šilović, bivši ban, veliki prijatelj Istre. On je u svom lijepom govoru naglasio kako je plemenita ona zadaća, koju u svom programu ima »Kneginja Zorka«, da se naimo brine za braću izbjeglice. On pozivlje one, koji nisu izbjeglice da se postavie u položaj Istrana koji su morali napustiti svoju kuću i svoje domaće ognjište samo za to jer su Jugoslavlani i sklonili su se u Jugoslaviju, gdje mnoge čeka bijeda i nevolja. Toj braći Jugoslavija mora pomoći, slobodna braća moraju izlaziti ususret, ne iz samilosti, nego zato, jer je to njihova dužnost. »Kneginja Zorka« to čini. Rad toga društva nije samo human, nego u prvom redu rodoljuban.

Sva jugoslovenska društva morala bi se ugledati u »Kneginju Zorku«. Tom društvu gospodja, kaže dr. Šilović, treba čestitati i zamoliti ga, da nastavi ovim radom, kako bi se djeca zarobljenog kraja osjećala u Jugoslaviji kao kod kuće. A »Kneginja Zorka« uzvišena majka našeg Vladara gledat će s radošću s raskršćem visina na brigu gospodja za naše izbjeglice.

Iza ovog srdačnog govora, koji je dopro do dna duše svima prisutnima, a naročito dirnuo izbjeglice, koji su opet došli do uvjerenja, da nisu toliko zaboravljeni kako im se činilo, — gospodje od »Kneginje Zorke« počele su s dijeljenjem darova. Sedamdeset i devet djece dobilo je kompletno zimsko odijelo i obuću (cipele, čarape, kaput itd.), najbjeđenijima podijeljeni su i veliki paketi sa živim namirnicama za blagdan, a onima, koji su učestvovali u programu podijeljeno je slatkiša i voća. Djeci je podijeljeno i sve ono, što je visjelo na lijepom velikom boru.

Iza te priredbe dugo se je u kućama naših emigranata sa zahvalnošću govorilo o »Kneginji Zorki«, o društvu, koje je u tišini, bez buke radilo i spremalo da ublaži u ovim teškim danima našu nevolju i bijedu. A to se ne će nikada zaboraviti.

Zamoljeni smo od upravnog odbora Prosvjetnog i potpornog društva »Istra« da u njegovo ime putem lista javno izrazimo

priznanje i zahvalnost patriotskom udruženju »Kneginje Zorke« za darove podijeljene djeci naših siromašnih istarskih obitelji u Zagrebu.

OMLADINSKA SEKCIJA DRUŠTVA »ISTRE« U ZAGREBU.

Djelovanje naše omladine.

Poznato je iz prijašnjih brojeva lista »Istra«, da je u okviru društva »Istra« u Zagrebu osnovana »Omladinska sekcija« sa zadatkom da u svoje redove okupi svu našu omladinu iz Julijske Krajine u Zagrebu. Dne 12. novembra — na dan 11. obljetnice Rapalskog ugovora imala je Omladinska sekcija svoj glavni sastanak na kojem je u prisustvu velikog broja omladine pročitao pravilnik sekcije i izabran stalni njezin odbor. Pročelnikom sekcije izabran je Ante Cerovac a njegovim zamjenikom Stanko Žerjal, tajnik je Ante Rojnik, zamjenik tajnika Jelka Zlatić, blagajnik Hermina Macuka, njezinim zamjenikom izabran je Benčič Božo, kao poslovođa Josip Maretić.

Sekcija održava svakog tjedna (u subotu) svoje redovne sastanke sa predavanjima, referatima gdje se poslije toga raspravlja o najnovijim pitanjima koja su od interesa u našem emigrantskom životu. Na dosadašnjim sastancima govorilo se o obljetnici i značenju Rapalla, komemorirana je smrt naših narodnih prvaka, nadbiskupa Sedeja i Dra Eduarda Slavika, predavalo se o Simonu Gregoriću, povodom 25 godišnjice smrti, povodom 10-godišnjice Jugoslavenske Matice govorilo se o značenju ove naše ustanove i njezinom radu za izbjeglice i dr.

Sekcija priredjuje i manje izlete, pa su tako u posljednje vrijeme napravljeni izleti u zagrebačku okolicu, od kojih ističemo izlet na zagrebačku goru »Sljeme«.

Sekcija broji dosada oko stotinu članova i članica, pa se među njima opaža vrlo velik interes za rad sekcije i za njezine ciljeve.

Na badnjak (24. XII.) priredila je omladinska sekcija za svoje članstvo u zajednici sa Istarskim Akademskim klubom »badnje večer« u jednom zagrebačkom lokal, koje je vanredno dobro uspjelo i bilo od velikog značenja za međusobno upoznavanje naše omladine. Veče je proteklo u vrlo dobrom raspoloženju i na dostojan način, daleko od svake usiljenosti kao ili prevelike bučnosti. Te večeri, kada se u očekivanju Božića, naši vršnjaci, sretniji od nas sastaju u svojem roditeljskom krugu uz božićno drveće i u domaćoj sredini, našlo se na okupu kraj zajedničkog drvca preko sedamdeset naših omladinaca Hrvata i Slovenaca obojeg spola, bez razlike zanimanja: radnika, namještenika, činovnika, studenata, da svi zajedno jednog osjećaja, povezani jednakim mislima, provedu badnje večer. Vrijedne članice sekcije pripremile su izvrstan, na domaću priredjen bakalar i »fritule«, pa su za svoj trud ubrale priznanje svih onih koje su pogostile. Kraj toga se pjevalo i zabavljalo kroz nekoliko sati, sve je išlo u odličnom raspoloženju. Na početku same večere govorio je pročelnik omladinske sekcije i pozdravio prisutne. Rekao je par riječi koje je svatko razumio i kojima je osjetio smisao. Iza njega govorio je podpredsjednik Akademskog kluba i podvuкао značajan momenat ove zajedničke večeri, kada se nalaze na okupu omladina bez razlike na zvanje. Jedan akademski mladić vrlo uspješno recitirao je nekoliko pjesmica iz zbirke »Čakavski stihovi« Draga Gervaisa. — Sve u svemu bilo je to vrlo lijepo omladinsko badnje večer.

Omladinska sekcija imade već fiksiran program za svoj daljnji rad. Potpomognuta u svojim nastojanjima od društva »Istra« kao i drugih svojih prijatelja, uz saradnju cjelokupnog brojnog članstva vjeruje da će uskoro moći pokazati i prema vani rezultate svog promišljenog i organizacijskog rada, koji je dužna izvesti kao svjesna omladina u našem emigrantskom životu.

UDRUŽENJE »ISTRA—TRST—GORICA« U BEOGRADU.

javlja svima prijateljima da su pravila Udruženja odobrena, te se vrši upis svakog dana kod društvenog blagajnika g. Bolića u Miloša Poceca ul. 8., kod g. Križnera restoratera Sremska 4, kod »Mate« kafedžije, Hartvigova 66, kao i kod pojedinih poverenika. Mesečna članarina redovitim članova je 5 dinara, a upis novih članova 10 dinara. Članovi podupirući plaćaju godišnje najmanje 50 dinara.

Udruženje će se starati o članovima i pomagati ih bilo moralno ili materijalno ili u nalaženju službe i posla. Stoga poziva sve izbjeglice u Beogradu, da se upišu u članstvo.

Udruženje je na »Nikolinje Veče« priredilo vrlo uspešno zabavu u svima prostorijama Grand hotela Petrograda. Poseta je bila tolika, da su mnogi morali vratiti se kućama. I materijalan je uspeh bio vrlo dobar čemu je doprinela još i direkcija hotela, ustupajući Udruženju badava sve prostorije.

Društvo se sprema, da svojim članovima, a i prijateljima, kojih ima sve više priredi prijatno »Silvestrovo Veče«.

Da bi okupilo što više omladine, zabavni i prosvetni odbori zajednički će priredjivati nedjeljne plesne venčice uz predavanja.

Odbor Udruženja je za Božićne praznike odredio za pomoć siromašnijih porodica izbeglica pripomoć, nekima u novcu, a nekima nabavkom odela i obuće.

ISTARSKI AKADEMSKI KLUB U ZAGREBU.

Jedan članski sastanak sa predavanjem.

Dne 23. decembra održan je peti redoviti članski sastanak kluba. Kol. Ivan Grakalić predavao je »O nekim talijanskim gledištima na jadranski problem«. To nije bilo predavanje u pravom smislu riječi, nego samo jedan referat ili zapravo nekoliko odlomaka iz nekih talijanskih knjiga, koje se have jadranskim problemom. Predavač je napomenuo, da je bila njegova namjera samo da prikaže nekoliko talijanskih mišljenja o jadranskom pitanju napomenuvši da si članovi sami stvore sud i komentar o ispravnosti tih mišljenja.

O jadranskom problemu napisano je u Italiji dosad mnogo rasprava, koje se bazi- raju tobože na historijskim, etnografskim, geografskim i političkim momentima. Skoro svi koji su pisali o tom pitanju pa čak i oni koji su rekli da pišu čisto naučno-historijski »sine ira et studio«, došli su do istog zaključka. Nema smisla uopće uzimati u obzir nacionalno propagandističke i sentimentalne rasprave, koje su pune retorike, i koje služe Talijanima (masi) kao dokaz »italijanstva« Julijske Krajine i Dalmacije. Kol. Grakalić govori najprije o knjizi Antonia Anzilotta »Italiani e Jugoslavi vel Risorgimento« (Firenze 1920.) U toj knjizi prikazuje pisac feļitoniistički mišljenja nekih starijih talijanskih pisaca o jadranskom problemu, ali ne spominje nigdje mišljenja slavnog Mazzinija, koji označuje kao granicu Talijana prema Slavima — Soču.

Zatim govori o knjizi Arriga Solmisa univerzitetskog profesora historije u Paviji »L'adriatico e il problema nazionale« (Rim 1920.), u kojoj pisac iznosi geografske, historijske i etnografske momente da dokaže opravdano pripojenje Dalmacije Italiji, a na Istru, Trst, Goričku i Rijeku se i ne obazire, jer je tobože riješeno već odavna »italijanstvo« tih krajeva.

»Dok odlučni momenti rase, jezika i narodne svijesti — kaže pisac — govore u prilog Jugoslavije, dotle talijanske aspiracije na Dalmaciju nemaju nikakve osnove na principu narodnosti, pa smo prisiljeni, da se utičemo isključivo na motive historijske tradicije ili strateške obrane, na građansku srodnost ili intelektualne odnose, koji imaju jednu posebnu i sekundarnu vrijednost prema principu narodnosti. Ovo posljednje, pa (nekadašnje) umjetničke i kulturne veze Italije i Dalmacije preostale su kao jedini dokaz da Dalmacija »pripada« i danas Italiji. Jezik i današnja narodna svijest nisu dokaz da je Dalmacija jugoslovenska zemlja napućena slovenskim elementom.

Gaetano Salvemini u svojoj knjizi »Dalla patto di Londra alla pace di Roma« govori mnogo ispravnije o nama nenomenuvši da bi pripojenje Dalmacije Italiji bilo jedan apsurd — a predlaže granicu Julijske Alpe — Raša zahtjevajući za Slovene i Hrvate unutar tih granica potpunu slobodu nacionalne kulture te savršenu juridičku jednakost s Talijanima.

Na koncu govori o socijalistu Angelu Vivante-u iz Trsta koji gleda na jadranski problem više s ekonomskog tsajališta i koji kaže, da se Trst nikako ne smije otknuti od svog zaleda, jer će inače biti potpuno uništen, ako se pripoji Italiji. Njegovo »proročanstvo« danas vjerno ispunjuje.

Iza toga se raspravljalo o tekućim poslovima kluba.

D. J.

IZ DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU.

Zahvala.

Jedan ugledni gospodin, koji se stalno sjeća društva »Istra« u Zagrebu, a ne će da mu se za ime znade, sjetio se opet nedavno potrebnih članova društva. Dotični gospodin darovao je društvu kao svoj božićni dar 67.50 m robe za muška i ženska odjela i košulje te 12 pari čarapa, da se to podijeli medju najpotrebnije članove. Društvo »Istra« preko svog Socijalnog odsjeka postupalo je u smislu želje gosp. N. N., te se u svoje ime kao i u ime onih kojima je podijeljeno od ovog dara od sveg srea i najtoplije zahvaljuje.

Zaostaci članarine.

Odbor društva »Istra« upozorava da će svi oni, koji su preko tri mjeseca u zaostatku sa plaćanjem članarine biti brisani iz popisa društvenih članova. Popis onih članova koji su poradi toga već brisani nalazi se na uvid u društvenoj kancelariji. Upravitelj odbor bit će prisiljen da tako i dalje postupi sa svim onim članovima, koji ne brinu vrijeme udovoljiti svojoj članskoj dužnosti te platili zaostatke u članarini.

KLUB JUGOSLOVANSKIH PRIMORSKIH AKADEMIKOV V LJUBLJANI.

Delo in intencije

Ljubljana, decembra 1931.

Jugoslovenska emigracija, ki živi razpršena po celi kraljevini se je v teku let začela asimilirati, navajati na nove prilike, našla si je svoj novi dom in začela je pozabljati na svojo pravo domovino. Posebno naše primorske mladine se je latila nekakšna brezbriznost, apatija od vsega, kar je v zvezi s primorskim vprašanjem, dočim je naša starejša generacija še zelo navezana na Primorje. Preživela je pač tam dolgo vrst let, to ji je prišlo v krv in jasno, da se tega ne more otresti več. Vse drugače pa je z mlado generacijo, ki je že v zgodnji mladosti zapustila Primorje ter se zdokaj hitro prilagodila novemu miljeju.

Zato je bilo treba nekaj novega treba je bilo novega pokreta, ki bi pred vsem mladino dignil iz brezbriznosti in spanja in v njej vzbudil zanimanje tako za našo manjšino v Italiji kakor tudi za našo emigracijo v naši kraljevini in izven nje. Vpitje in deklamacije ob posebnih prilikah, vsako leto po par krat, je bilo premalo, da bi napravilo globlji vtis na našo mladino in jo zainteresiralo za stvar. Treba je bilo trajnega sistematičnega dela, ako smo hoteli doseči uspeh. Te težke naloge se je torej lotil K. J. P. A.

Čeprav se je vršil ustanovni občni zbor K. J. P. A. šele sredi marca spada klub med najagilnejša društva na ljubljani. univerzi. To pomeni, da se članstvo zaveda v polni meri svoje težke naloge, ki jo je prevzelo z ustanovitvijo svoje lastne organizacije.

V namenu da v prvi vrsti seznanijo svoje člane z manjšinskim problemom in s problemom naše emigracije, je klub prijel stalne tedenske članske sestanke, na katerih so predavali poleg klubovih članov tudi člani starejšine družine. Poleg tega pa je klub razposlal domačim kakor tudi nekaterim inozemskim organizacijam tri okrožnice in sicer prvo ob prvi obletnici bazičevih žrtev, drugo ob drugi obletnici Gortanova smrti in tretjo ob enajsti obletnici rapalske pogodbe.

14. novembra t. l. se je vršil II. redni občni zbor kluba, na katerem je bil izvoljen deloma nov odbor. Važen je sklep občnega zbora, po katerem so se ukinile razne sekcije ki so dotedaj obstojale, kakor propagandna, ideološka, statistična itd. in bo odslej tudi za ta vprašanja skrbel ožji odbor.

Članski sestanki se vrše tudi letos stalno vsak teden. Poleg tega bo klub izdal na vsa društva zopet dve okrožnici in sicer prvo ob 30 dnevnici smrti goriškega nadškofa g. Dr. F. Sedeja in drugo ob 50 letnici smrti škofa Dobrile. Dr. Sedeju je bil posvečen tudi zadnji članski sestanek, ki se je vršil v sredo 16. dec. t. l. v prostorih »Preporoda«. V lepih besedah je orisala njegovo življenje in delo tovarišica Ljilka Brusova.

Med važnejše točke programa, ki si ga je stavil klub za tekoči semester, spadajo predavanja, ki jih bodo imeli člani kluba v podeželskih emigrantskih društvih. S tem se bodo zelo povezali stiki med klubom in posameznimi organizacijami izven Ljubljane. Dosedaj se je prijavilo 10 predavateljev.

Dne 23. januarja p. l. bo klub priredil svoj družabni večer z lepim sporedom. Program bodo tvorile pevске točke, veselo igra itd. Prireditve se bodo udeležili tudi zagrebški tovariši.

Prvotno je klub imel v načrtu prirediti letos »Balkanski ples« kot nadaljevanje »Balkanskega plesa«, ki se je vršil pred okupacijo Primorja vsako leto v Trstu. Toda zaradi prilik je klub moral za leto opustiti misel na tako velikopotezno prireditve, katero bo skušal prirediti prihodnje leto. Kakor že omenjeno bo letos samo družabni večer, za katerega so že vse pripravne v teku.

Poleg tega pa skrbi klub tudi za gmočni položaj svojih siromašnih članov, ki so pribežali preko meje brez sredstev.

S tem je dovolj jasno pokazano, kaj hoče društvo, kakšni so njegovi cilji in naloge. Tega bi se morali zavedati vsi primorski akademiki na ljubljanski univerzi ter klubovo delovanje podpreti z vsemi silami in uspeh bi bil še veliko večji. Zal pa med primorskimi akademiki nekateri pokazuje malo zanimanja za stvar. Naloga kluba je, da tudi te zainteresira za vprašanja, ki so naša skupna zadeva, in skupna bodočnost nas vseh. — Benulić Rudolf, cand. phil.

BOŽIČ ISTRANA U NOVOM SADU.

Novi Sad, 20. decembra 1931.

Pred ovogodišnje Božične blagdan, priredilo je društvo »Istra« u Novom Sadu svečanost, koja je u glavnom bila namijenjena istarskoj djeci. U nedjelju, dne 20. decembra sakupio se već u pola tri sata poslij podne u svim prostorijama restauracije »Zlatno bure« preko 200 Istrana svojim obiteljima i djecom. Vidjeli smo članove iz svih društvenih slojeva, kako međusobno u bratskoj ljubavi i razumijevanju očekuju početak priredbe. Oko tri sata predsjednik »Istre« g. Dr. Ivan Prudan jednim vrlo lijepim i dirljivim govorom pozdravlja braću i mnogobrojne goste i zahvaljuje se na tako lijepom i vanrednom odzivu.

U svom govoru veli, da je već prošlo mnogo godina, što ne možemo slaviti najveći kršćanski praznik mira i bratske ljubavi po onom našem starom i lijepom običaju kao onda, kad smo još bili na rodnoj grudi. Ove godine i to baš pred Božić, nalazi se cio svijet u teškoj i mučnoj situaciji uslijed vladajuće ekonomske krize i besposlice, koja je najteže pogodila nas izbeglice. Da bi bar donekle pomogli onima, kojima najviše treba, a to su naša siromašna djeca, čiji su roditelji bez zarade i kruha, društvo »Istra« kao organizacija svih izbeglica naše krvi i jezika iz krajeva, koji su nam neripavodno otrgnuti, nastojalo je da iz svojih vlastitih skromnih sredstava da neku pomoć onima, kojima najviše treba pomoći. Društvo »Istra«, pružajući pomoć po svom razumijevanju i nahodjenju, nije se obaziralo na simpatije ni antipatije pojedinaca, već je nastojalo da pri tome bude što objektivnije. »Pozvali smo Vas, veli g. dr. Prudan, da vidite, kako se i zašto se radi, te da kontrolirate naš rad. Pozvani ste, da se nakon dugog vremena ponovo nadjemo na okupu, da razmenimo svoje misli i da u bratskoj slozi i raspoloženju bar časak zaboravimo na dnevne brige, koje nas taru. Čestitajući Vam sretan i veselo Božić, želim vam od sree, da ga dočekate i sprovedite u bratskoj slozi, ljubavi, zdravlju i veselju! Živite u nadi, da će doći bolja vremena, koja moraju doći!

Govor g. predsjednika saslušan je od sviju sa najvećom pažnjom i na sve ostavio dubok dojam. Njegove riječi, uvijek tako bratske i tako tople, pravi melem i utjeha za naše boli i jade, učinile su svoje, i konac njegovog govora popraćen burnim pljeskom i odobravanjem, koje dugo traje.

Čim se dvorana smirila, tajnik »Istre« g. Juričić objavljuje program današnje večeri. Najprije nastupaju ženska i muška djeca u raznim tačkama, u recitovanju i deklamacijama. Po prvi put smo u Novom Sadu čuli, kako naša djeca znaju svojim deklamacijama da nas zanesu i oduševu. Svojim slatkim dječjim glasom tako su lijepo, tako dirljivo i sa osjećajem govorili, da su mnogim odraslima izazvali suze na oči. Prva je nastupila mala Radojka Prudan, Katalinićevom »Mojoj Istri«, »Omladini Istre« deklamuje Marica Crnobori, a »Molbu malih Istrana« izvodi Irma Rosanda. Nevenka Mihovilić recituje sa puno osjećaja Katalinićevu »Poruku Vladimira Gortana«, dok Crnoborijeva Nevenka recituje »Vladimiru Gortanu«. Elda Jurlina, mlada sokolica govori »Tamo za Učkom«, a Irma Rosanda »Slobodnoj braćo«. Najmlađa od najmanjih, Zorica Prudan, penje se na stolicu i deklamuje »Mačka ide mlišu u svatove«, čime izaziva veselost i raspoloženje. Od muških najbolje se pokazao mali Ivica Sebelić, a braća Jugovac, koja polaze još zabavište, izvode jedan šaljivi dialog, koji je sve od sree nasmejao. Djeca su nagradjena burnim pljeskom i odobravanjem jer su dala sve što su mogla, da se bolje i ljepše nije moglo ni očekivati. Jedna bolja od druge. U znak priznanja nagradjena su i mnogim slatkijima.

A sad dolazi najglavnija tačka, dioba božićnih darova. Počelo je prozivanje. Zadržala su od uzbuđenja mnoga mlada srca i očekivala nestrpljivo, da li se i njih sjetio Božić. Začuvši svoje ime vesela i osrećena rumena djeca trčala su velikom stolici koji je bio natrpan velikom hrpom paketa. Sa zahvalnošću primali su darove iz predsjednikovih ruku, a sreća smiješila im se iz očiju. Razdijeljeno je preko 60 paketa, kome cipele, nove novčate, kome kaput zimski, majica, čarape, kapica, odijelo, muško i žensko, džemper, platno za rublje, zimsko rublje itd.

Svi su bili sretni i zadovoljni, a i mi stariji smo uživali u sreći naših najmlađih. Program se zatim nastavlja. Nastupa ženski djevojački zbor, koji uz pratnju muzičke sekcije društva »Istra«, pjeva vrlo skladno i lijepo sveslovensku himnu »Hej Slovenie«. Himnu prihvaćaju stojeći. Djevojački zbor otpjevao je još nekoliko rodoljubnih i istarskih pjesmica uz opće odobravanje.

Nastupa novoosnovana Muzička sekcija »Istre«, koja je odsvirala nekoliko lijepih naših komada i istarskih koraćnica. Pojava glazbe bila je iznenađenje za sve, jer je svojim prvim nastupom postigla uspjeh i buran aplaus. Zatim dolazi muški pjevački zbor, koji je otpjevao nekoliko rodoljubnih pjesama a naročito slovenskih, koje je na sveopći zahtjev morao ponavljati. Nagradjeni su burnim pljeskom.

Time je program bio iscrpljen i dolazi prava istarska familijarna zabava, skopčana sa pjesmom glazbom i igrankom. Raspoloženje dostiže svoj vrhunac. Dnevne brige kao da su zaboravljene, svako se osjeća sretnim i zadovoljnim. Ta kako i ne bi, kad je svoj među svojim. U međusobnoj slozi, ljubavi i razumijevanju sprovedu su naši Istrani nakon dugog vremena jedno vrlo lijepo veče, kao rijetko do sada. Za vrijeme zabave nudjale su naše male Istranke koledarčice Jugoslovenske Matice i otimala se, koja će da ih više proda. Na toj našoj zabavi vidjeli smo i mnogo naših mornara i podoficira iz Istre, koji dodjoh, da sa svojom braćom provedu časak u sreći i zadovoljstvu. Vidjeli smo našu istarsku omladinu, našu djecu, nadu Istre. Lijepa su naša djeca i duševno i tjelesno. Bistra su i pametna, milina ih je pogledati ovako okupljene. I ako daleko od svoje Istre, nisu je zaboravili, a di i neće, dokazali su to danas. Iz svake pjesmice čuje se ime Istra,

svuda spominju Istru. Za Istru rade već sada, a radiće kad ponarastu. Naša je nada u njima, oni su si svijesni toga!

Poslije animirane zabave i međusobne izmjene misli, počeli su se prisutni razilaziti kasno u veče, sretni i zahvalni, što su sprovedi jedno zaista pravo istarsko narodno veče.

Barba Lujo

BOŽIČNICA U SOCIJALNOM ODSJEKU. U ZAGREBU.

Socijalni odsjek društva »Istra« u svojoj brizi za naše nezaposlene ljude prema skromnim mogućnostima s kojima raspolaže, učinio je svoju dužnost i povodom nedavnih božićnih praznika.

U jednoj zagrebačkoj menzi (Meyerhold, Preradovića 17) Socijalni odsjek platilo je na Badnjiak večeru, zatim na prvi i drugi dan Božića ručak i večeru za tridesetoricu naših nezaposlenih izbeglica. Uz bolje obroke hrane, nije manjkalo niti vina, niti cigareta, pa je, osobito badnje večer, proteklo u dobrom raspoloženju i uz domaću pjesmu. (Za vino hvala gostioničaru Černe, i trećeveima vinom Mlatac i Zenić). Na taj način pružena je mogućnost i onim našim ljudima, koje današnje prilike najteže pogodjaju, da su barem na božićne dane osjetili neko olakšanje.

»SOČA« NA JESENICAMA.

Božićnica izgnanih.

Jesenice, 26. decembra 1931.

Na sveti večer so se zbrali v dvorani Tancarjeve restavracije na Jesenicah primorski rojaki, da prežive v skupnem krogu sveti večer. Zbralo se jih je mnogo, prišli so skoraj vsi ubogi brezdomci, ki jih je kruta usoda pregnala z rodne grude.

Med krepkimi mladeniči so bili tudi starejši možje, ki so nekoč preživljali boljše čase, pa živijo sedaj med nami v pomanjkanju in trpljenju. Večino tvorijo brezposelni sezonski delavci, drugi pa se morajo zadovoljiti z vsakim delom in vsako plačo, da bomo preživljajo sebe in svoje družine. Ker večina izmed njih nema svojih domov, niti bornih kotičkov, jim je jeseniška »Soča« z marljivim predsednikom županom Zabkarjem na čelu priredila božičnico ter jim preskrbela namize in k bažičnemu drevescu vsaj nekaj tega, kar so imeli nekoč v boljših časih doma. Gospod Zabkar je imel na vse navzoče zelo lep nagovor in je tudi recitiral nekaj Grundovih pesmi. Pevec so ubrano zapeli narodne pesmi, ki so otožno izzvenele v sveto noč.

Ob tej priliki bodi tudi omenjeno, da naše društvo čeravo opstaja šele pol leta, vendar je že razvil precej živahno delovanje. Ima že lastne prostore, kateri so opremljeni za zasilno prenočišče brezposelnih emigrantov, kjer se tudi vršijo društveni sestanki in redne pevske vaje. Razen tega je naše društvo že nešteti revnim i brezposlenim emigrantom pomagalo gmočno in moralno. Imeli smo tudi neke predavanja, ki so bili zelo dobro obiskani. Zelja vseh naših ljudi pa je, da bi se ta predavanja vršila pogostejše — posebno sedaj v zimskem času, kaj nam pa vsled premalega zanimanja večine naših inteligentov ni mogoče.

NAS ŠPORT

Jedan športski uspjeh Istrana u Nvom Sadu Novi Sad, koncem decembra 1931.

Poznato je valjda svima, da društvo »Istra« u Novom Sadu imade pored drugih i svoju športsku sekciju »Sport klub Istra«, koje uspješ i ugled rastu iz dana u dan. Ovog Božića raspisao je Novosadski Nogometni Podsavez utakmice za Božićni pehar, na kojima uzima učesća i naš »SKT«, te je već na prvom susretu od 20. decembra pokazao što umije. Igralo se sa prvakom II. razreda S. K. »Slavija«. Odmah u početku igre zapažena je nadmoćna i kombinatorna igra naših Istrana, koja je nakon teške, požrtvovne i ustrajne borbe ostala neriješena. Rezultat je 0:0, za nas vanredan uspjeh, jedan od najboljih do sada. Slavija, prvak II. razreda i ako je poduzela sve da dobije igru, nije mogla svladati protivnika, koji se žilavo branio. Uspjeh je za nas tim veći, što se kod zadnjih prvenstvenih utakmica naš klub nije plasirao na vodeće mjesto II. razreda, pa se sa sigurnošću očekivala pobjeda Slavijaša. Ali odmah u početku igre, publika, koje je bilo oko 1000 ljudi je zapanjena i stala da kliče: »Napred Istra!« »Živila Istra!« i bila je skoro sva na našoj strani.

Nije to jedini uspjeh Istrana na zelenom polju. U zadnje vrijeme SK Istra na mnogim linijama se bori sa uspjehom za svoje ime. Da spomenemo samo nekoje: prvenstvena utakmica u Bačkoj Palanci sa SK »Slogom« jednim od najjačih protivnika i favoritom za prvenstvo, završena je rezultatom 1:1 (u prvom poluvremenu 1:0 za Istru). Tamošnji listovi donijeli su sutra dan opširan izvještaj o toj interesantnoj utakmici, hvaleći odličnu igru i športsko držanje naših Istrana. Uspješno su se ponijeli naši i u drugim mjestima Vojvodine: Sa braćom Slovacima u Bačkom Petrovcu, u Gornjem Kovilju, gdje su se naročito sjajno pokazali, i ako su zbog nesporazuma sa tamošnjim klubom morali prije igre pješačiti preko 20 km, nadalje u Irigu, Kisaču, pa i u samom Novom Sadu. Ako je samo moguće, naša momčad skoro svake nedjelje polazi iz grada, šireći imenom kluba ime Istre, stiče simpatije i priznanja naroda. Pojedince ne treba hvaliti. Svi su požrtvovni i ustrajni. daju od sebe sve što mogu: ljubav do kluba, do Istre.

Uslijed neriješene zadnje utakmice, odigrane se još jedna utakmica sa »Slavijom« po 15 minuta, pa ako pobjedimo i ako nas

sreća posluži, odigraćemo još jednu odlučnu igru, koja može da nam donese i pehar. No nada je sada preuranjena, jer bi u tom slučaju morali tući jedan prvorazredni vodeći Klub. Glavno je, da postignemo što bolje rezultat, čime će nam se podići ugled i glas, a ime »Istre« proćuti još više. To nam je i glavna svrha.

JEL

Hitler in vprašanje južnega Tirola

Znano je da se narodni socijalisti v Nemčiji pripravljajo da bi pod vodstvom Adolfa Hitlerja prevzeli vso oblast v svoje roke in bi izvršili s tem tudi preobrat ki naj reši nekake vse Nemce znotraj in izven državnih mej gospodarsko in politički. Pri tem posnemajo do smešnosti italijanske fašiste in stopajo žnjimi v zveze in pogajanja. Glavna ost Hitlerjevaga bivanja je naperjena namreč proti Franciji in dalje proti sosednim slovenskim državam, dočim smatrajo Italijane za najboljše svoje prijatelje katerim prepuščajo na milost in nemilost svoje brate na Južnem Tirolskem. Tem Nemcem pa pod italijansko pestjo se pa gotovo najslabše godi izmed vseh Nemcev v Evropi; njih nasilno raznarodovanje in preganjanje vzbuja pri mnogih Nemcih posebno v Avstriji globoko sočutje na eno stran očito nezaupanje in tudi odločno nasprotovanje napram Hitlerjevimi načrtom.

Ni čudo torej da prihaja včasih radi južno-tirolskega vprašanja do ostrejših sporov na javnih shodih z Hitlerovci in za tem do odločnih javnih izjav proti italijanskem postopanju na Južno-tirolskem. To pa posebno jezi Italijane da vprašanje Južnega Tirola neče vtihniti in izginiti še iz sveta. Za to italijanski listi opominjajo nemško javnost naj se ne vtikajo v take zadeve in jih celo svarijo da je prijateljstvo Italije pred vsem odvisno od obnašanja Nemcev v nemški državi; zahtevajo od njih popolen in trajen molk v tem skeletnem vprašanju Tirola.

Ker pa Italijani še vedno, a seveda zaman, upajo da bodo južnotirolske Nemce v kratkem pokorili in celo brezobzirno nadaljujejo z svojimi običajnimi barbarskimi nasilstvi in nesmiselnim usiljevanjem, čuje se v Avstriji vsak čas kak krik glasnega obsojanja italijanskega nekulturnega postopanja.

Tako je nedavno v Innsbuku na velikem shodu v deželni hiši se oglašil k besedi tudi zastopnik Južnega Tirola. Prisotni Hitlerovci so z kričanjem in ropotanjem skušali preprečiti ta neprijeten govor, prišlo je do burnih prizorov tepeža, krvavih glav in čul se je celo vsklik Hitlerovcev »Južni Tirol naj crkne!« (Süd tirol verrecke!). To pa je bilo vsem avstrijskim Tirolcem dovolj in po vsej deželi so se začeli znova odločni protesti raznih udruženj, ki so bili naperjeni proti Hitlerjevi izdajniški politiki in italijanskem postopanju.

To je seveda Italiji kako tudi Hitlerovcem jako nevšeč, ker ne morejo več zakrivati in popravljati svoje načrte z raznimi dvoumnimi izjavami. Hitler sam se skrbno izogiblje vsakemu odgovoru in pojasnilu, ki ga je obečal znanemu Andreas Hofer Bundu, ki kot nadstrankarsko središče vodi vso akcijo v prilog Južnega Tirola. Ta organizacija izjavlja sedaj, da so prekinjene vse zveze s Hitlerjevo stranko in da si pridružuje napram njej svobodne roke. V to svrhu je Nemcem jako dobro došel novi opomin rimskega uradnega lista »Giornale d'Italia«, ki zahteva, da se o Južnem Tirolu brezpogojno molči. Sklepajo namreč, da se je Hitler z Mussolinijem že prej pobotal glede Južnega Tirola in napravil kravjo kupčijo za ceno da se ne bo zanimal za to nesrečno nemško deželo.

Širite „Istru“!

Naša kulturna kronika

»SUZE ISTRE«

Pjesme i priče za mladež od Josipa A. Kraljića.

U jednom od prošlih brojeva javili smo, da je g. Jos. A. Kraljić proslavio 35-godišnjicu svog učiteljskog rada, što znači u neku ruku i javnog rada uopće. Taj ličepi jubilej Kraljić je obilježio i jednim svojim novim djelom: knjigom pjesama i priča za mladež pod naslovom »Suze Istre« (u izdanju tiskare Albrecht-Aeinger u Zagrebu, stoji 6 dinara). Ta knjiga, u kojoj ima 56 pjesama i priča, svjedoči, da je Kraljić još uvijek svjež, zanosan i zanimiv omladinski pjesnik i pisac, koji će još mnogo dati i učiniti za propagandu kulta Istre kod omladine, to znači na terenu, koji je najvažniji, ako se vješto, znalčki obrađuje. Ova Kraljićeva zbirka idealno upotpunjuje i nastavlja se na njegove zbirke »Stranke« i »Sokolke«.

Jos. A. Kraljić, nije uskućivo omladinski pjesnik. On je, naročito ranije, bio aktivan i na drugim poljima javnog rada. Naročito treba istaći njegov novinarski rad u Americi, te sokolski publicistički rad itd., ali kad se bude u budućnosti pisala historija naše književnosti Kraljić će u nju ući kao tipičan i pored Katalinića najistaknutiji istarski dječji pjesnik. On je zapravo osnivanjem »Mladog Istranina« godine 1906. začetnik istarske omladinske književnosti. Kroz taj list, pa kasnije kroz kalendar za omladinu »Jorgovan« on je doprinesao ne mali dio ucijepljivanju nacionalne svijesti u duše novog istarskog pokoljenja u najkritičnije i najvažnije doba narodnog budjenja.

Poslije rata Kraljić u emigraciji nastavlja ono, što je u Istri radio, ali kako više nema pred sobom samo istarsku djecu, njegova je pjesma sve više upućena djeci slo-

bojne Jugoslavije, on svojom poezijom i svojim pričama sada apelira na djetinje duše slobodnih Jugoslavena, na njihova mala i dobra srca i svraća im pažnju na Istru, na njihovu malu i veliku braću u ropstvu, na njihove patnje i iščekivanja. To čini obilnom saradnjom u najraznovrsnijim omladinskim listovima.

Tim duhom odiše i zbirka »Suze Istre«. Pjesme i priče štampane u toj zbirci čitat će s velikim zadovoljstvom naša emigrantska djeca, jer će u njima naći isječak svog života, ali od mnogo je većeg značenja činjenica, da je ta zbirka adresirana na srca ostale jugoslavenske djece. Kraljić u ime istarske djece moli jugoslavensku braću:

»Smilujte se, darujte nam
Mrvu sunca s vaše grude
Da nam srce ne utrne,
Da nam Istri lakše bude.«

Nije nam namjera da pišemo stručnu književnu kritiku o umjetničkoj vrijednosti ove zbirke. To bi bio i suvišan i neumjestan posao pred jednim ovakvim djelom, koje je napisano iskrenim pjesničkim srcem, koje voli i boli. Možda je na nekim mjestima srce i fantazija olvela pjesnika na malu psihološku stramputicu i udaljila od pedagoškog dogma, — ali to sve iščezava pred iskrenošću srca i osjećaja, koji je diktirao stihove, fabule i tendencu pojedinih pjesama i priča. — Ljubav, nježnost.

Kad bismo izmislili svih tih 56 pjesama i priča štampanih na 100 stranica htjeli da izabiremo ono, što je najefektnije, najtoplije i najljepše, ne bismo znali što da izaberemo. Na djecu će naročito djelovati priče »Razoreno ognjište«, »Posljednja knjiga«, »Rankov cvijet« i »Crna košulja«. Među pjesmama snažna je po formi i duhu »Pjesma porobljenih«, koja završava ovako:

»Ne puštajte krvlju da staze nam steru!
I vičite zoru — za svoje i svoga!
Razgalite grudi i dižite nam vjeru —
U pobjedu Pravde i živoga Boga!«

Kraljić jednu pjesmu posvećuje Vladimiru Gortanu. Dirljivi su to stihovi o jednom velikom heroizmu, ispijani neposredno po Gortanovoj tragediji. Pjesma ovako završava:

»I planuše puške... staje srce vruće,
Al nad Divić-gradom jedna duša bijela
Vinula se smjelo iz mrtvog opijela —
Da i dalje krajem sije uskrnuće!«

Ne možemo, a da najtoplije ne preporučimo ovu zbirku Kraljićevih pjesama i priča svim našim čitateljima i to ne samo onima, koji imaju djecu. I mi, koji nismo više djeca možemo da se ogriješimo Kraljićevom poezijom i da obnovimo u njezinom duhu naša vjerovanja i nadanja. Ne će nas smetati ni naivnost, razumljive u omladinskoj literaturi. Naročito će pak knjiga doći dobro onima, koji vode brigu o programima naših priredaba, na kojima, naročito ako su dječje, mora da se izmiješaju Katalinić i Kraljić, Katalinić i Kraljić... Na koncu da napomenemo, da je knjiga lijepo ilustrirana, a ne možemo, a da ne spomenemo uvodnu riječ nakladnika g. Petra Aeingera, koji i ako nije istarski emigrant, kaže, da je — smatrao svojom patriotskom dužnošću da izda ovu zbirku.

»ZEMLJA MUKA — JUGOSLOVENI U ITALIJI.«

Brošura od Dragovana Šepića.

Nedavno je u Parizu u nakladi knjižnice »Udruženja jugoslavenskih studenata« izašla brošura pod gornjim naslovom. Napisa ju je naš zemljak Istranin Dragovan Šepić. Sama činjenica da i u Parizu neko piše o položaju našega naroda zaslužila bi već našu pažnju, a tim više kada to piše jedan naš Istranin.

Ne tudin ili nezalac stvari, već jedan autentični sin Istre, rođen u sjeni ponosne naše Učke, koji je tragediju svoje zemlje u svim njenim prapripetijama u dobrom dijelu i sam proživio, prikazuje nam u ovoj knjižici, (koja svakako prelazi okvir jednog predavanja) tragičnu sudbinu naše braće u ropstvu, jezikom jasnim, dinamičkim, čitljivim i lapidarnim. Čitajući ovu knjižicu imamo osjećaj da u nama od poglavlja do poglavlja zanimanje za predmet raste. Obrnuto, proporcionalno kako se u knjizi od strane do strane prikazuje naglo i agoničko propadanje naše kulturne i nacionalne moći u Istri, Trstu i Goričkoj, tako raste u nama neka druga moć. Kao da vječna i neuništiva sila prelazi u nas da je opet jednom izrazimo i poneseo onamo otkud smo je primili.

Nema pitanja, koja se tiče Julijske Krajine, na koje se autor u ovoj i ako malenoj knjižici nije osvrnuo trijezno i ozbiljno.

Poslije uspjelog i lijepog uvoda u kome je pisac prikazao u kratkim ali jasnim crtama sticanje nacionalno-kulturnih dobara našeg naroda kroz historiju osobito u novije doba radom naših istarskih preporoditelja od Dobile i Vitezića do Laginje i Spinčića i drugih. Iza kako je utvrdilo pripadnost Istre, Trsta i Gorice jugoslavenskoj integralnosti, prikazao nam je u daljnjim poglavljima postepeno i nasilno propadanje i uništavanje ovog kulturnog dobra i neizrečive muke našeg naroda u agoničnoj borbi da se očuva od nadmoćnog neprijatelja, s kojim ne može da više vodi ni ravnopravna ni nikakva borba na terenu.

Naša štampa, škole, kulturna i gospodarska društva, sve je izneseno u ovoj knjižici i sve vidimo kako biva uništeno i propada, a na mjesto našega dolazi talijansko. Problemu asimilacije posvećeno je puno pažnje. Posebno je poglavlje posvetio političkim progonima, koje je dosta iscrpivo prikazao, da završi sa vrhunecem tragedije streljanjem u Puli i Bazovici.

Sve u svemu — jedna knjiga, koju bi svako koga rana Istre boli, morao pročitati. Mi pak mogli bi ovim kratkim prikazom, čestitajući pisen, završiti, kad se ovdje ne bi uz ostalo radilo o još jednoj značajnoj pojavi u našem emigrantskom životu.

»Zemlja muka« od Dragovana Šepića i nedavno u Zagrebu izašla brošura »Kulturne i književne veze Istre i Hrvatske« od Matka Rojčića, nisu i nesmiju se smatrati tek kao beznačajne pojave, jer nam one očito govore i više nego što same po svojem skromnom okviru stvarno daju i kažu.

Danas u času kad naša emigracija postaje sve to svjesnija svoga položaja i svoju organizaciju postavlja na solidnije temelje, ovi glasovi iz redova mladih, onih koji su danas na pragu u život, imaju se samo pozdraviti, jer jasno govore, da mladi nastoje da problem trijeznim okom gledaju, i hoće da mu sa više spremne, volje i sposobnosti pristupe. Oni hoće i moraju da svoje sposobnosti, svoju inteligenciju i volju za rad stave u službu naše svete stvari.

Ovi počeci, koji svakako puno više obećavaju, dižu nam vjeru, jer govore, da će se još i onda kad sve što je naše od Triglav do Kamenjaka bude porušeno i utučeno, naći onih, koji će imati sposobnosti, snage i volje, da na starim ruševinama iznova zidaju.

B. C-n.

Jedna knjiga o našem problemu na engleskom u Americi. — Naš publicista g. Vlaho Vlahović, koji živi i radi u Union City u Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike javlja nam, da se tamo ima da štampa na engleskom jeziku jedna knjiga, u kojoj će biti prikazane sve patnje, koje trpi naš narod pod Italijom, a naročito će biti u toj knjizi prikazano pretvaranje naših prezimena na talijanski.

One, koji su se dali na izdavanje ovog djela vodi jedna plemenita misija. G. Vlahović kaže u svom pismu: U interesu je, ne samo da naš narod dozna, nego u prvom redu da doznaju naši strani prijatelji, što se tamo događa, pa zato i izdajemo djelo na engleskom jeziku, a nastojat ćemo, da svaka javna čitaonica u Americi dobije po jednu od ovih knjiga besplatno... »Cijena će biti 1 dolar, a 25 posto ideće u fond našeg »Istarskog arhiva« blagohotnošću izdavača. Djelo će se moći naručiti na adresu: »All-Slavonic Publishing Co P. O. Box 185—W Union City N. J. USA. — Kad knjiga izađe izvijestit ćemo interesente.

Vunene i svilene tkanine

Pomodna, kratka i nakitna roba

Pribori za krojačice i kitničarke

LEBINEC I DRUG

Zagreb, Radićeva ulica broj 1

Pripovijest »Istre«.

Zastava na vjetru

Jože Jeram

Tri penzionirca pristupila su zajedno željeznom ormariću na rubu gradskog parka i pogledala na kazaljke, na krivuljaste staklene cjevčice i na perca, koja su strugala u uglatim crtama po papiru, pokazujući kakvo će biti vrijeme.

Prvi je bio veoma star i pognut, nosio je cesarske zaliske; drugi je bio mladji, malen, imao je veliku čeljust i bio je grbav; treći je bio krepak, gotovo mladenačkog izgleda, oštrog pogleda i glatke brade.

— Kazaljka pada, — reče prvi.

— Crta se diže i još nije na vrhuncu, — dodao je drugi.

— Bit će vjetra, — odsječe treći i okrene se na peti.

Nebo je bilo sasvim pokriveno oblacima. Činilo se je kao da se čitavo nebo pomiče naglo prema sjeveru i zapadu; tamo su se skupljali oblaci u ogromne hrpe, bivali su sve tamniji i prijetili su, da se prosu na zemlju.

Najedamput se je nebo rascijepilo. Najprije od jugoistoka prama sjeveru. Modra brazda na nebu sjala je kao svijetla zraka na zemlju. Zatim su se pokazale takve brazde na svim stranama neba. Kao brzice preletjele su silne pruge na sve strane. Oblaci su se razbježali prama sjeveroistoku. Ogromna hrpa je postala veća, tijesnija i tamnija. Jednim mahom ta se je hrpa digla, kao da se je ispod nje uprla neka tajna divlja sila, uskipila je kao čaša vina i naglo se je odmicala, kao da je prožduru planine.

Nastao je vjetar. S bježećim oblacima, koji su letjeli brzinom aeroplana, sagibalo se je drveće i trava. Sve je bilo obrnuto na jednu stranu, sve počeljno, sve u neprestanom bijegu i ponovnom vraćanju u prijašnji položaj. Mlada trava, mlado lišće, mlado cvijeće, sve je ustreptalo. Obla-

ci prašine dizali su se u vrtlozima i spriječavali pogled na cestu i na ulice, kao da se natjeravaju slojevi guste magle u trajnom bijegu kroz grad. Sunce je sijalo i pozlatilo ceste, kuće i vrtove. Tu i tamo sakrio ga je bježeći oblak, te bi pritom nastala crna mrlja na zemlji. Te crne mrlje bježale su pak zemljom kao bijesni vukovi.

Iz trećega razreda brzovlaka gledao je na te bijesne vukove, koji su bježali preko Furlanske ravnine, student Ciril Mislej, koji se je vraćao iz Padove kući. Malog, dosadnog grada na ravnini, sveučilišta i učenja bio se je nasitio, — vlak mu se je činio kao neko spasenje. Ljubio je znanost, cijenio je umjetničke spomenike, koje je susretalo njegovo oko pod tujim nebom, ali ipak se je sree zaželjelo domaće jednostavnosti, proljeća u vipavskim lugovima.

Furlanska ravnina je bila sva zelena. Murve su pokazivale prvu debelu brst. Marelice su bile već ocvale, tek tu i tamo opazio se po koji krvavo crveni cvijet. Trešnje su bile bijele. Pod njima je bilo sve bijelo od cvijeća, kao da bi bio pao snijeg. Preko te svjetlucave ravnine, preko trave nagnjene od vjetra i mladoga žita bježale su sjene oblaka...

Mislej je stupio protivnom prozoru. Oko je otplivalo u visine i uprla se je u Brda, koja su se rastezala do obzorja. Sama ovalna brdašca i rajske dolinice medju njima. Na tim brdašcima stoje crkve, a na crkve nagnute su kuće, kao da su se pred vihorom i nesrećom stisnule. Po svim obroncima i dolinicama evalo je drveće, bijelo i ružičasto; kao ogromne kite cvijeća od istoka do zapada; blistavi vrtovi.

Cirila je dirnulo do dna srea. To je bila domaća slovenska zemlja. Na drugoj je strani ostala Furlanska ravnina, ali Ciril je bio hladan dok je po njoj gledao. Na ovoj strani su brdašca, koja mu sama ranog pričaju, namiguju mu i pozdravljaju ga, da mu duša upravo raste.

U tudjem gradu bio je gotovo zaboravio na domaću zemlju. Tek podsvjesno slutio je, da mu

nešto manjka. Sad je pak oćutio, što ta zemlja za nj znači, što su njemu Brda, gorička okolica, Vipavska i Kras. Ta zemlja nije samo njegova mati, — ona je dio njega samoga...

U Padovi je jednom vidio djevojku, koja je svaki dan šetala na malom trgu pred crkvom svete Justine. Kad je on jednom tu djevojku pogledao, sjedeći na kamenjoj klupi, iznad knjige koju je čitao, ona je upirala u nj svoje crne oči. Možda je bila zaljubljena u njegove svijetle kudrave kose? U njegova krepka uda i vipavsku zagasitost lica?

Bila je lijepa, vitka, ernooka i ernokosa. Osjećao je, da je u najsvetijim sanjama zamišljao takvim svoj ideal djevojke. Divio se njenim ustima, jer ljepše formiranih nije nikada vidio. Doznao je, da se zove Karmen... Ne više. Divio joj se, ali ljubiti je nije mogao. Htio je, da ga žena ljubi domaćim riječima, ne tudjim.

Tako je i sa zemljom. Divio joj se je, ali ljubiti je nije mogao onu stranu zemlju. Govorila mu je tudjim jezikom, domaćeg, njegovog nije znala. Ova zemlja, koju sada gleda iz brzovlaka, progovorila je, njezin glas dopro mu je do srea.

Mislio je i divio se uz prozor gledajući na brdašca, da je i nehotice glasno uskliknuo:

— O, lijepa Brda, o zemljice moja, kako vas ljubim!

Istom tada je opazio, da nije sam. U kupé su bile ušle dvije djevojke. Bilo ga je stid, sjeo je i preplašen pogledao na rumena lica. Čuo je glazbu slovenskog govora zapadnih Brda. Čuo je smijeh slovenskih »deklet« koji je čuvao u sreću.

— Gledaj — govorio je sam u sebi — u ove djevojke mogao bih se prije zaljubiti.

Da ga čuvstva opet ne bi zanimala, gledao je opet kroz ovaj prozor, s kojega se je pružao pogled na Furlansku ravninu, koja mu je govorila stranim jezikom. Vjetar je naginjao stabla, ogromni oblaci prašine dizali su se nad bijelim cestama.

(Nastavit će se.)

Razne vijesti

DIJAMANTNA MISA PROFESORA SPINČIĆA U KASTVU.

Velika proslava u Kastvu. — Narod slavi sjedog istarskog vodju.

U subotu 26. decembra, na Stjepanje, proslavljena je u Kastvu 60 godišnjica prve mise profesora Vjekoslava Spinčića. Na ovu rijetku svečanost došlo je golemo mnoštvo svijeta iz čitave Kastavštine, Sušaka i Primorja, a našao se i lijep broj prijatelja iz različitih krajeva naše zemlje. Čitav Kastav bio je okićen zastavama. Misu je služio svečar u crkvi sv. Jelene. Prastara kastavska crkva bila je premalena da primi ogroman broj ljudi, koji je htio do prisustvuje dijamantnoj misi svečara. Prof. Spinčić ispraćen je iz stana do crkve od svijeta na čelu sa muzikom, a isto tako i iz crkve do zgrade Učiteljske škole, u kojoj je održan banket za preko 100 uzvanika. Za vrijeme bogoslužjenja paljeni su mužari. Prof. Spinčić bio je vidljivo tronut nad tolikom pažnjom i ljubavlju, s kojom ga je okružio narod u ovoj njegovoj rijetkoj slavi. Dosta je spomenuti, da je primio preko 100 pozdravnih brzoglasa iz svih krajeva naše zemlje, među kojima su i naše najodličnije ličnosti.

Na trgu pred odlazak u crkvu pozdravio je svečara g. Ferdo Karlaris u ime grada Kastva i u ime Sokolskog društva, dok mu je jedna članica Sokola uz pozdrav predala krasnu kitu cvijeća. Za vrijeme banketa pozdravili su svečara: Ziganto Ivan, svećenik; Viktor Car Emin, naš poznati književnik; Gjuro Ružić, načelnik Sušaka; Kolacio Miroslav, podnačelnik Sušaka u ime trsatske čitaonice i »Primorskog Hrvata«; Vjekoslav Volarić, kateheta; Josip Ribarić, direktor učiteljske škole i njegova gospodja i Jurinčić Bruno, upravitelj osnovne škole. Na sve te pozdrave zahvalio se prof. Spinčić vrlo tronuto i reevocirao svoje vesele i bolne momente iz života, koji ga sjećaju na današnju proslavu i na prvu Sv. Misu, koju je rekao u crkvi Sv. Jakova u Trstu prije 60 godina. Zahvalio se svima na pažnji i čestitkama i zaželio svima mnogo sreće kao i napredak našoj dragoj domovini na čelu sa našim dobrim Kraljem Aleksandrom I. Propovijed u crkvi održao je dr. Ivo Dukić i u najljepšem svijetlu prikazao svečara kao čovjeka, kao svećenika i kao narodnog boreca. Prof. Spinčić je i ovom zgodom iskazao svoju veliku dobrotu i ljubav za ovaj narod time, što je poklonio 1000 dinara za kastavske kulturne i humanitarne ustanove, za sušačku sirotinju 1000 dinara i 1000 dinara za Crveni Krst. Ova rijetka svečanost protekla je u najljepšem redu i uz oduševljenje i spontano učestvovanje naroda.

MATIJA CUCANČIĆ,

novi banski vijećnik za srez kastavski
Rješenjem pretsjednika ministarskog savjeta postavljen je g. Cucančić Matija, načelnik općine kastavske za banskog vijećnika za srez kastavski. Istim rješenjem uvažena je ostavka g. Vjekoslava Spinčića, na časti banskog vijećnika, koji je tu čast položio zbog svoje dužnosti narodnog poslanika.

† MAJOR JOŽA ŽUPANČIĆ

Iz Novega Sada je prispela žalostna vest. Nenadne smrti je tam umrl g. Joža Župančić, letalski major. Izgubili smo z njim enega izmed »asova« naše avijacije, enega naših najsmješljih in najboljših pilotov. Joža Župančić je zaradi svojega tehničnega znanja, smelosti in junaštva po pravici uživao velik sloves ne le v naši vojski, temveč tudi v inozemstvu. — Njegova smrt je za naše letalstvo kruta izguba. Žalostna novica je globoko presunila ne le sorodnike, temveč tudi številne njegove znanee in prijatelje emigrante. Po rodu je bil Joža Župančić Idričan, njegovi svojci pa bivajo v Preserju. Bodi mu ohranjen časten spomin.

ZADUŠNICE ZA BLAGOPOKOJNOG NAD-BISKUPA DRA SEDEJA U SPLITU.

Čitavi Split dostojno slavi uspomenu na velikog mučenika.

Split, decembra 1931.

Jugoslavenska Matica u Splitu dala je inicijativu, da se dne 20. decembra čita misa zadušnica za blagopokojnog dra Sedeja i pozvala je sve splitsko gradjanstvo, da se dostojno oduži velikoj sjeni goričkog nadbiskupa mučenika. Misa je čitana u stolnoj crkvi svetoga Duje, koja je bila upravo dupkom puna rodoljubivog splitskog gradjanstva, koje u svim prilikama pokazuje, da živo osjeća za braću u ropstvu. Misu je čitao preuzvišeni gospodin biskup Kvirin Bonefatić, Istranin, koji je i sam mnogo prepatio progonjen od strane Italije. Asistirali su mu kanonik Don Frano Ivanišević i dr. M. Matijaca.

Na koru je pjevao vrlo lijepo zbor ženske realne gimnazije pod odličnim vodstvom profesorice Olge Petrović, koja je zbor pratila na orguljama. Glazba je bila na velikoj umjetničkoj visini. Pjevani su ovi komadi: K. Prenta »Pokoje vječni« i »Za čim hlepiš«, Novak »Vjernim mrtvima«, P. Battisti »Oslobodi me Gospodine«. Solo partije pjevale su gđice Antica Letis i Duša Dujmović. Prof. Petrović odsvirala je na orguljama »Requiem« od Liszta.

Na preuzvišenom gospodinu biskupu opaženi su za vrijeme zadušnica nekoji simbolički detalji, koji su bili sa zadovoljstvom komentirani poslije zadušnica. Preuzvišeni Bonefatić imao je na sebi misnu odoru, koju je pred 200 godina darovao splitskoj stolnoj crkvi nadbiskup Cupilli, koji je sudjelovao u borbi protiv Turaka i umro na glasu kao svetac. Osim toga biskup je imao na sebi za vrijeme odriženja crnu stolu, koju su časne sestre slovenke u Splitu izvezle iz čistog srebra i darovale za ovu žalobnu prigodu.

U ime Jugoslavenske Matice prisustvovao je misi čitav odbor s g. Rikardom Katalinićem na čelu. U ime općine prisustvovao je donaćelnik g. Roko Stojanov i prisjednik g. Jozo Zelić. U crkvi je bio i učenjak mons. Bulić, te mnogi drugi odlični gradjanin, prestavnici društava i korporacija. Jednom riječju, patriotski je Split dostojno počastio uspomenu na našeg velikog mučenika nadbiskupa dra Sedeja.

ZADUŠNICE ZA BLAGOPOKOJNIM DROM SEDEJEM U BRINJU.

I najmanja mjesta u Jugoslaviji odužuju se uspomeni našeg velikog pokojnika.

Dne 17. decembra Brinje, malo mjesto u Hrvatskom Primorju, počastilo je uspomenu na blagopokojnog goričkog nadbiskupa dra Sedeja. Toga su dana čitan u mjesnoj crkvi uz brojno učestvovanje naroda zadušnice za pok. kneza nadbiskupa goričkog. Svečane je zadušnice služio g. Ivan Malinarić, kanonik i župnik. Zadušnicama su prisustvovali Vatrosgoci, Sokoli, mjesno činovništvo i školska mladež sa učiteljstvom.

ZADUŠNICE ZA POKOJNOG DRA SEDEJA U ZAGREBU.

U četvrtak dne 31. decembra čitane su u Zagrebu u crkvi Sv. Marka zadušnice za blagopokojnog dra Fr. Sedeja, goričkog nadbiskupa. Misu je čitao župnik sv. Marka prečasni dr. Svetozar Rittig. (Radi datuma izlaženja lista nemožemo donijeti opširniji izvještaj.)

SPOMENIK NACIONALNIM ŽRTVAM U LJUBLJANI.

Prijatelji pokojnih nacionalnih borcev, ki so žrtvovali ob raznih prilikah po zaključku svetovne vojne svoja mlada življenja jugoslovenski ideji, so se odločili, da postavijo vsem tem mladim idealistom skupen nadgrobni spomenik na ljubljanskem pokopališču pri Sv. Križu. Hočejo se na ta način skromno oddolžiti spominu teh žrtev narodnega idealizma in domovinske ljubezni, spominu borecv za učvrščenje jugoslovenske ideje in popolno ujedinjenje vseh Jugoslovenov. Spomenik naj bo dokaz hvalečnosti in spoštovanja do mladih mučnikov, ob enem pa bodrilo doraščajočemu rodu, da nadaljuje pot, začrtano s srčno krvjo. V granitni spomenik bodo vklesana imena padlih nacionalistov, kjer koli budi počivajo njihovi zemski ostanki. Lepo vsoto za spomenik so zbrali prijatelji pokojnih nacionalistov sami med seboj, zadostne pa na žalost ne morejo. Zato razpošiljajo te dni okrožnice, v katerih prosijo prispevkov tudi vse druge, ki spoštujejo idealizem in požrtvovalnost in ki vedo ceniti dragoceni sad domovini žrtvovanega življenja. Odkritje spomenika bo dne 1. junija 1932.

SOKOLSKO DRUŠTVO U SUTIVANU NA BRAČU O BRAČI U ROPSTVU.

Na jednoj svečanoj skupštini Sokola u Sutivanu starješina Ivan Markov pozdravio prisutne i sa lijepim obrazloženjem oertao je sva stradanja i patnje našeg naroda za oživotvorenje narodne slobode i ujedinjenja, spomenio je ropstvo naše braće pod tudjim jarmom i govorio dirljivo o nemilom udesu narodnog boreca goričkog nadbiskupa Dr. Fr. Sedeja.

SOKOLSKO DRUŠTVO U SINJU SLAVI NAŠE MUČENIKE

U sokolskom društvu u Sinju u Dalmaciji pred punom dvoranom govorio je prosvjetar J. Boko o mučeništvu i herojstvu Vladimira Gortana. On je pozvao prisutne, da se sjete te smrti tužne same po sebi, a slavne po onim dubokim i silnim tragovima, koje takove zgode ostavljaju u cjelokupnoj duši jedne Nacije. Jer te krvave i mučeničke zgode siju svoje crveno sjeme po cijeloj Domovini a iz tog sjemenja kad dozrije — niče Sloboda. Na Kosovu polju iz mučeničke krvi izrastoše crveni božuri, koji zrijući kroz pet stoljeća doniješe nam Uskrsnuće. Poslije tih riječi pročitao je predavanje, koje je poslao Klub jugosl. primorskih akademikara u Ljubljani i na koncu kliknuo »Slava!« Vladimiru Gortanu i ostalim mučenicima.

PRIJATELJIMA »ISTRE« I SAVEZNIM ORGANIZACIJAMA.

Otkako je list »Istra« postala glasilo Saveza jugoslavenskih emigranata iz Julijske Krajine, konzorecij i administracija lista čine velike napore, da od »Istre« stvore doista list, koje će u svakom pogledu odgovarati potrebama emigracije. Ti naši napori naišli su već do sada na veliko razumjevanje u redovima naše emigracije. Svakim danom, svakom poštom, koja dolazi broj se naših pretplatnika povećava, raste na desetke i desetke. List »Istra« nije nikada imala ovako veliku korespondencu, kakvu ima danas, u našem uredu nije bilo nikad življe.

Prijatelji su pregnuli, da nas u našim plemenitim i ispravnim nastojanjima podupru, odazvali su se najpripravnije našem apelu. A isto tako i savezne organizacije potpuno su shvatile okružnicu svoje centrale i već su učinile prve korake, to jest, već su nam skoro sve poslale prve spiske novih pretplatnika. Organizacije nam pišu pisma puna dobrih nada i bodrenja na započetom putu, te obećanja, da će akciju oko sakupljanja novih pretplatnika energično nastaviti.

Mogli bismo i citirati nekoje organizacije, koje su se u toj akciji već do sada naročito iskazale, ali to nećemo još sad da činimo, nego ćemo se na njih osvrnuti kasnije, kad nam od svih organizacija stignu spiskovi s novim pretplatnicima. One organizacije, koje se još nisu odazvale okruž-

nici Saveza, molimo, da uzmu tu okružnicu što prije u pretres i da potstupe u njezinom smislu.

Pretplata za list doznaju se čekom ili poštanskom položnicom, a iznosi za čitavu godinu dinara 50.—, ali može, da se otplaćuje i u obrocima od pola godine, to jest po dinara 25.—, ili od četvrt godine, to jest po dinara 12.50. — Svaki novi pretplatnik dobiva s prvim brojem i ček za doznaku pretplate.

Čilimi i sagovi

u svim veličinama i raznim vrstama kao Velour, Pliš, Bounle, Koks.

Veliki izbor originalnih perzijskih, Smirna i kineskih čilima.

S. Turković, Zagreb

Ilica 5 (oktogonal) telefon 22-19

Gostiona

Marko Branica

Nova Ves br. 2.

Sastajalište Istrana. Na glasu, jer pruža gostima sve ugodnosti: primorska jela, dalmatinska vina, dva igrališta za »boće« i kuglanu. Posjeduje lijepu bašću. Preporuča se Istranima.

Trgovina mješovite robe

ANDRIJA VATOVEC

specijalna brašna za poslastice

i rastezanje

pržena kava uvijek svježja

ZAGREB

Paromlin

Gradska električna centrala u Zagrebu

ima svoj

Inštalacioni ured

koji zaposluje preko 50 stručnih sila

izvađa sve vrste inštalacija, svijetla

motora, aparata, strogo prema postojećim propisima i uz umjerene cijene

ima veliko skladište

rasvjetnih tjelesa, aparata, motora i inštalacionog materijala samo prvorazrednih tvornica

vrši stalnu službu

za male popravke danju i noću

Telefon broj 46-41

nalazi se u Gundulićevoj ulici 18 prizemno

(uredovno vrijeme od 8—12 pr. p. i 2—6 p. p.)

Obročna otplata!